

Veto

Leuvense Studentenweekblad
Jaargang 14, '87-'88
Nr. 24, dd. 21 maart 1988
ISSN: 0773-5162

Leuvense Overkoepelende Kringorganisatie
Verantw. Uitg.: Didier Wijnants
's Meiersstraat 5, 3000 Leuven
☎ 016/22.44.38

Deze week in Veto

Na onze opgemerkte affiche-campagne is het deze week eindelijk zover: *Glasnost in Veto*. Iedereen - niet alleen in Leuven - heeft tegenwoordig de mond vol over perestrojka en glasnost: de twee nieuwe sleutelwoorden in de Sovjetunie. Omdat we het voor één keer niet zelf beter weten, hebben we echte specialisten opgezocht om via hen een voorlopig en tentatief beeld van het fenomeen te schetsen. Katlijn Malfliet, Hugo de Maegd, Jim Fiordan en Emmanuel Waegemans, echte *Soviet watchers*, geven ons hun visie op wat er in het land van partijleider Gorbatsjov aan het gebeuren is. Aan u om van de stukjes van de puzzel een plaatje te maken. Veel leesgenot op de pagina's 5 tot en met 10.

(Foto Geert Coene)

Hugo Claus over "Gilles!" en "Een zachte vernieling"

"Een prins van goede smaak en intelligentie"

Als uitvalsbasis voor de promotie van zijn nieuwste boek *Een zachte vernieling* en de teaterproductie *Gilles!* heeft Hugo Claus een oord met stijl gekozen: het sjieke Pullitzer Hotel op de al even sjieke Amsterdamse Prinsengracht. "Deze week heb ik me ingesteld op interviews, en ik heb me voorgenomen om het niet lastig te vinden. Het is iets dat er nu eenmaal bijhoort." Veto was de derde interviewer die dag, enkele van de zeldzame Belgen die nog "willen komen uit Vlaanderen en nog willen meedoen met de *kommercie* van Claus. In Vlaanderen is er nauwelijks belangstelling voor zeg maar *Gilles!* 'Geen actualiteitswaarde', zei men nog bij De Standaard. Resultaat: 90 % van mijn boeken wordt hier verkocht, en 10 % in Vlaanderen."

Interviews zijn een sport voor Claus. Vaak zegt hij dit of dat, terwijl zijn gezicht iets anders zegt. "Dit is teater. Ik ben hier niet mijn ziel aan het blootleggen, maar ik speel een rol, net zoals u de rol van de interviewer speelt. En met kennis van zaken. Anders zou u zeggen: Meneer, wilt u even een andere toon aanslaan."

Veto: Meneer, wilt u even een andere toon aanslaan.

Claus: "Ik heb *Gilles!*, zoals je soms hoort, niet voor Jan Decler geschreven. En zelfs als dat zo was, is er geen enkele reden waarom het stuk binnen tien jaar niet meer opvoerbaar zou zijn. Nemen we aan dat Jan Decler binnen 100 jaar dood is, dan zal dit stuk nog blijven bestaan, aangezien het een meesterwerk is, en iemand anders zal het dan wel moeten spelen."

Veto: Wordt het dan geen ander stuk?

Claus: "Nee, een stuk dat gelieerd is aan de uitvoering ervan is inderdaad goed om te sterven met de mensen voor wie het bestemd is. De charme van toneel is dat het adapteerbaar is, dat het kan gespeeld worden. Een tachtigjarige éénogige dame zou het ook kunnen spelen."

Veto: De tekst van *Gilles!* is heel complex. Je hebt wel een verhaal, maar daarnaast zijn er heel verwarde

bedenkingen, dromen, uitweidingen... Hebt u er bij het schrijven steeds aan gedacht dat die tekst ooit eens op de planken zou moeten gebracht worden, of bent u daar van afgeweken?

Claus: "Nee, ik ben er van uitgegaan dat het gespeeld zou worden. Maar het zou kunnen - het komt soms in mij op - dat ik een stuk schrijf dat niet gespeeld hoeft te worden, alleen maar gepubliceerd. Omdat ik denk dat het toch geen adequate vertolking zal krijgen. Dat is nog niet gebeurd: ik heb het helaas altijd al laten spelen, ook door minder begaafden."

Ouderwets

Veto: Wat vindt u van andere bewerkingen van het *Gilles!*-tema?

Claus: "Wel, ik moet zeggen dat ik er niet één gevonden heb die van die aard was dat ik de mijne niet zou schrijven."

Veto: U kon het beter?

Claus: "Ja, (korrigeert zich) Beter, althans meer geadapteerd voor nu. Trouwens, zo veel bewerkingen ken ik niet. Ja, *La passion de Gilles!*. Maar dat viel tegen. Dat was modern, ik ben ouderwets."

Veto: Ouderwets?

Claus: "Ja, ik breng iemand ten toneel die verstaanbaar is; nu mag iemand verder dan de tweede rij je al niet meer begrijpen. De akteur toont emoties; dat mag ook niet, tenzij in een hysterie of een kwasi-naturel gemurmel opzij. Ik grijp resoluut terug naar een teater van de emoties, eerder dan van de sensaties."

Veto: U speelt niet met die nieuwe vormen, omdat u niet wil, of omdat u niet kan?

Claus: "Dat zijn geen nieuwe vormen. Voor mij is *Gilles!* een nieuwe vorm. Die nieuwe vormen zijn niet nieuw, aangezien ik ze al tien keer gezien heb, en ik ga nooit naar toneel. Die nieuwe vormen zijn steeds dezelfde. Dus dat soort autistische, spastische gedoe acht ik *déjà vu*. Je hebt dat ook in de beeldende kunst; nu eens is er het conceptuele, dan het minimale, en dan tot ieders verbazing de Jonge Wilden. Toen werd dat plots modern..."

Veto: De tekst van *Gilles!* is heel modernistisch. Hij probeert verworvenheden van de twintigste eeuw toe te passen op een figuur uit de middeleeuwen, en zegt zo tegelijk ook iets over de twintigste eeuw. Die moderniteit zit niet in uw regie.

Claus: "Naar mijn gevoel kon je de regie niet doortrekken naar de moderne tijd. Ik zal me niet verschillen achter praktische beperkingen, al zijn die essentieel."

Vervolg op p. 4

Paaseksamens

Een ei van formaat

De meeste studenten associëren Pasen al lang niet meer met kuikentjes, chocolade-konijntjes, of klokken uit Rome die paaseieren verstoppert in de tuin. Deze romantiek uit het rijke Roomse leven ontgaat hen in deze dagen immers helemaal. Zij beperken hun gezichtsveld doorgaans tot meer aardse aangelegenheden: boeken, cursussen, eigen en gefotokopieerde notities. Kortom: met de lente zijn ook de paaseksamens daar.

Eigenlijk hebben paaseksamens geen reden tot bestaan. Naar de letter van de wet mogen de universiteiten immers geen examens organiseren buiten de twee officiële zittijden. Paaseksamens moeten dan ook steeds beschouwd worden als *vooruitgeschoven examens*. Je bent in feite reeds aan je juni-zittijd begonnen. Hierin verschillen paaseksamens dus fundamenteel van proefexamens. Deze laatste hebben helemaal geen bindend karakter, waar dit voor paaseksamens wel het geval is. Een ander verschil bestaat erin dat je na de proefexamens in principe zo vlug mogelijk van je resultaten op de hoogte wordt gebracht, waar dit bij paaseksamens gewoon niet kan. De cijfers van deze vooreksamens worden, net zoals alle andere vakken van de eerste zittijd, pas begin juni bekendgemaakt, ná de officiële proklamatie.

Essentieel, en wat al te vaak over het hoofd gezien wordt, is het *fakultatieve karakter* van alle vooreksamens. Met andere woorden, je bent nooit verplicht - in theorie tenminste - aan paaseksamens en dergelijke mee te doen. Deze bepaling houdt impliciet ook in dat het hoogst ongepast zou zijn, mocht er van de kant van de profen druk uitgeoefend worden om toch deel te nemen. Meer nog, om het vrijwillige karakter van de paaseksamens te vrijwaren moet in het examenrooster van juni voldoende tijd geruimd worden voor de vakken die ook reeds met Pasen geëksamineerd werden. Regelingen van vijf examens op vier dagen tijdens de blokweek zijn dus uit den boze.

Slaagkansen

Interessant zijn echter de drijfveren die fakulteiten ertoe aanzet examens te organiseren tijdens de *paasvakantie*. Naar buiten toe verantwoord men zich steeds met "louter en alleen het belang van de student voor ogen te houden". De redenering die er meestal op nagehouden wordt is het ontlasten van de juni-zittijd. De studenten hebben in zo'n systeem vanzelfsprekend minder vakken af te leggen in juni. Meer bloktijd per vak dus, waaraan maar al te snel verhoogde slaagkansen gekoppeld worden. Zo te zien kunnen studenten er alleen maar baat bij hebben indien er in april reeds druk geëksamineerd wordt.

Het is echter evident dat niet alleen het studentenbelang voor ogen gehouden wordt bij het organiseren van paaseksamens. Ten bewijze hiervan het 'Verslag van de commissie examenlast', uit december 1981. Desbetreffend element geeft richtlijnen voor het opvangen van stress, examenvermoeidheid en dergelijke... bij professoren. Wij lezen "Bij de organisatie van vooreksamens (bijvoorbeeld Pasen) dient de nodige soepelheid gehanteerd te worden om tergeve rekening te houden met de wensen van de zwaar belaste examinatoren. Ook wanneer dit in een bestaande regeling niet eenvoudig is, moet de vereiste flexibiliteit en creativiteit aan de dag worden gelegd om aan deze diserata tegemoet te komen." Hier treedt dus plots een ander element naar voor: het belang van de profen.

Langs de ene kant is het wel zo dat het voor de studenten niet bepaald nadelig zal zijn indien hun professoren niet uitgeput worden door eindeloze rijen te eksamineren studenten, anderzijds wordt juni door veel professoren als een ideale studieperiode beschouwd. Men moet geen kollege geven, de bibliotheken zijn zo goed als geheel bevrijd van studenten: een ideale periode voor intensief wetenschappelijk onderzoek - waren er niet die tijdrovende examens.

Bepaalde professoren zouden hun mentaliteit tegenover examens dringend moeten wijzigen. In plaats van juni te beschouwen als een verloren maand met in feite onbelangrijk werk, zou de waarde van het universitair *onderwijs* gehervardeerd moeten worden. Deze pijler is voor een universiteit even fundamenteel als het wetenschappelijk onderzoek, niet in het minst met het oog op de toekomst. De evaluatie van dat onderwijs (de examens dus) moet bijgevolg in hoge mate au sérieux genomen worden. Dat het wetenschappelijk onderzoek op gestelde tijden hiervoor zal moeten wijgen mag niet meer dan logisch genoemd worden. Paaseksamens gaan organiseren met als motivatie professoren in juni meer tijd te geven zich met onderzoek en dergelijke bezig te houden, duidt op een misprizen van de student.

Paaseksamens die georganiseerd worden met het belang van de student voor ogen (men verlicht de zittijd door de examens te spreiden) kunnen daarentegen in wezen niet afgekeurd worden. De enige vraag die hierbij zinvol is, luidt: dient men werkelijk het belang van de student?

Volgens studentendokter Manu Bracke kan er vanuit medisch oogpunt weinig tegen paaseksamens als zodanig ingebracht worden. De studenten zijn in deze periode niet sneller overspannen, kennen hun cursussen niet slechter en slikken zeker niet meer pillen. Trouwens, spreekmiddelen worden tijdens de paaseksamens stevast afgeraden. Wie dan reeds begint te slikken, stuikt gegarandeerd in mekaar vóór het einde van de

Vervolg op p. 2

LEZERS BRIEVEN

Alle lezersreacties kunnen bezorgd worden op het redaktiesekretariaat in de Meiersstraat 5, 3000 Leuven.

De brieven moeten betrekking hebben op in Veto behandelde onderwerpen of op Leuven (studenten)aktualiteit, en ondertekend zijn met naam, studiejaar en adres. Wie liever niet heeft dat zijn naam gepubliceerd wordt, moet dit duidelijk motiveren.

Brieven die langer zijn dan 25 regels van 68 aanslagen (spaties inbegrepen); dit komt overeen met ± 1 getikte blz. met een dubbele interlinie) worden in principe ingekort. Behoudens deze restrictie worden brieven geplaatst zoals ze ons bereiken.

Troost

Onlangs stuurde ik Veto een tekst voor een Vrije Tribune. Daarin stelde ik vragen aan Veto over haar representatieve karakter en over het innemen van sommige (controverse) standpunten. Veto publiceerde deze tekst niet met als (hoofd-)argument: "Wij zijn ook niet representatief, wij willen standpunten innemen."

Daarbij aan Veto graag volgende vragen.

1) Net als ik stelde ook Bart Turtelboom in nr. 23 vragen bij Uw representativiteit. Waarom repliceert U tegen hem ook niet met "wij zijn niet representatief"?

2) In nr. 21 omschrijft U zichzelf als "bewust van (Uw) verankering in de studentenpopulatie". Slaat dit enkel op dat deel van de studentenpopulatie dat het met U eens is?

3) Voor welke studenten beschouwt U zich als wel representatief?

4) Veto wordt zwaar gesubsidieerd met universiteitsgeld. M.a.w., alle studenten betalen dus (indirect) mee aan Veto.

Vindt U het normaal dat U ook beschikt over de centen van die groep voor wie U zich niet representatief noemt? Hoeveel bedraagt trouwens de totale subsidiëring van U?

Gelieve a.u.b. niet te antwoorden met "wij volgen de koepel" (is die immers wel representatief?) of met "iedereen kan toch bij Veto komen" (geen argument ten gronde).

Koen Troosters

Nvdr: Het hoofdargument om uw zogenaamde "Vrije Tribune" niet te plaatsen was uw manifest gebrek aan inzicht in de structuur en de betekenis van journalistiek in een democratie. Voor het overige nemen wij akte van uw "vragen". Maar misschien kan u ons antwoorden op de vraag: waarom zijn de bananen krom?

Redingenhof

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het artikel 'Het Belang van de Zoekende Automobilist' van de hand

van Luc Janssens (Veto 14, 1988).

In dit artikel wordt de buurtwerking 'Redingenhof' voorgesteld als een door Agalev gesteunde groep. Deze bewering wordt nergens gestaafd en is totaal onjuist.

Van bij de start in 1982 heeft onze buurtwerking zich bewust onafhankelijk opgesteld en zet zij zich in voor het welzijn van alle buurtbewoners ongeacht hun politieke gezindheid. De buurtwerking zou iedere steun van een partij weigeren, hetgeen natuurlijk niet wegneemt dat medewerkers ook lid kunnen zijn van een of andere partij. Hieruit afleiden dat de partij de werking steunt is de waarheid geweld aan doen.

Onze standpunten en acties zijn het resultaat van overleg op contactavonden die wij regelmatig inrichten voor alle buurtbewoners.

Jos Aerts
Buurtwerking 'Redingenhof'

Esperanto

Zopas kreeg ik het artikel 'Esperanto: de tweede eeuw' van Johan Reyniers in Veto dd. 22.2.88 onder ogen. Daar dit artikel een aantal onwaarheden bevat die aan mij worden toegeschreven ben ik wel verplicht te reageren.

Dhr. Reyniers heeft met mij nooit over het Esperanto gesproken. De uitspraken die hij mij toeschrijft komen uit het artikel in Veto 29 van 1987. Dat bevatte ook enkele onwaarheden. Toen ging het om een minderheid in een verder positief artikel: daarom reageerde ik niet. Nu haalt Uw redacteur echter net die negatief verdraaide uitspraken aan... "Esperanto stelt na honderd jaar,

AKADEMISCHE RAAD: KOP IN ZAND

Met de uitreiking van een eredoctoraat aan Mgr. Hurley, aartsbisschop van het Zuidafrikaanse Durban, nam de KUL een duidelijk standpunt in in de apartheidproblematiek, tenminste naar de buitenwereld toe. Ondertussen blijven er immers veelvuldige academische contacten bestaan tussen de KUL en Zuid-Afrika, ondanks de nadruk van Hurley op selectieve contacten. Vandaar dat op de Akademische Raad van 14 maart een voorstel van Kringraad voorlag met een vraag naar een gedragscode bij universitaire contacten met Zuid-Afrika. Na een discussie van ruim een uur besliste de Akademische Raad dat de KUL geen contacten wenst te onderhouden met de Zuidafrikaanse overheid. Ook worden er geen ruilkoorden afgesloten met universiteiten die het apartheidregime steunen. Verder wilde de Akademische Raad niet gaan. Aan personeel en studenten

wordt enkel aangeraden selectief te zijn en geen "systeembevestigende" contacten te leggen.

Dat advies toont nogmaals aan dat de wil om iets te doen wel aanwezig is. Komt het echter op concrete initiatieven aan, dan wordt men weigerachtig en steekt men liever de wetenschappelijke kop in het zand. Het is trouwens spijtig (en typisch) dat de Akademische Raad weigerde dit advies dan toch tenminste in brede kring bekend te maken. Het zal enkel verschijnen in Akademische Tijdingen bij het Beknopt Verslag van de Akademische Raad. Hopelijk leest u er niet over.

Erik Paredis

Wanneer u na uw paaseksamens nog steeds in Leuven studeert, kan u een vollediger verslag lezen van deze Akademische Raad. Zorg dus dat u er dan nog bij bent.

hoewel het veruit de meest succesrijke kunsttaal is, nog altijd maar bitter weinig voor" zegt Uw redacteur. Eerste fout: honderd jaar is zeer kort voor een taal, zeker als daar nog twee wereldoorlogen tussen vallen. Tweede fout: Esperanto is evenmin kunsttaal als bijv. het Noors: dat is ook door één persoon gemaakt... Of het huidige Duits, ABN,... ook door een groep van personen gemaakt. Esperanto evolueert even goed als de nationale talen, even vrij en (minstens) even snel. En Esperanto heeft evenveel een cultuur achter zich en een culturele gemeenschap: deze is verspreid over de

aardbol, zodat die cultuur per definitie een internationale cultuur is.

- "in de eerste plaats is er het Engels, en als dat niet lukt heb je nog Spaans, Japans, Chinees of eventueel Russisch". Precies. Maar als je start met Esperanto heb je nog maar 10% nodig gehad van de inspanning nodig om Engels te leren. En dan kan je al in de hele wereld terecht. Bovendien leert iemand die Esperanto kent sneller andere talen.

Marc Vanden Bempt
Esperanto 2000

Paaseksamens

Vervolg van p. 1

zittijd. Stel je voor, 3 maanden Captagon, dat houdt geen mens vol.

Wat men wel duidelijk merkt, is dat het aantal zogeheten drop-outs na de paaseksamens merkbaar groter wordt. Studenten die het niet zien zitten, of denken dat ze het toch niet meer kunnen halen, of plots beseffen dat ook aan het echte leven een einde kan komen, geven het al te snel op. Voor deze studenten kan een goede ombudsman zeker en vast een oplossing bieden, al is het maar om op een zinnvolle wijze mee te helpen zoeken naar alternatieven om de onvolledige zoveel mogelijk te beperken.

Bijzonder verhelderend in dit opzicht is dat er een duidelijk verband bestaat tussen enerzijds slaagpercentage, en aan de andere kant de concrete prestaties van de ombudsmannen in de verschillende fakulteiten. Personen die hun werk met een gezonde dosis idealisme doen, die zich in de toestand van de student proberen in te leven en ook bereid zijn diens rechten naar boven toe te verdedigen, of die het aandurven indien nodig een prof op de vingers te tikken, kunnen alleszins redding brengen voor een student in moeilijkheden. Anderen, figuren die zich beperken tot administratie en het ook het liefst zo hebben, moeten beseffen dat zij onrechtstreeks verantwoordelijk zijn voor heel wat meer

onopgeloste problemen, voor meer "studentenleed". Laten we echter niet te zwartgallig doen. Leuven heeft dit voor op de andere universiteiten dat er hier tenminste ombudsmannen bestaan. Wat goed is, mag gezegd worden. Zo zijn we.

Een negatief gevolg van de paaseksamens is wel dat de studiedruk onmiskenbaar de hoogte in schiet. Vroeger, toen alle examens in één week afgenomen werden, volstond het van ieder vak de grote lijnen te geven, of inzicht te hebben in de basisprincipes van een cursus. Later, toen de examens over meerdere weken gespreid werden, begonnen de professoren haast onmiddellijk te peuteren naar details. Datum, minder belangrijke namen, titels van boeken of andere onbenulligheden, worden plots aan invloed. Met het organiseren van paaseksamens ging deze evolutie zich nog meer verderzetten. Er bestaan tegenwoordig individuen die het presteren aan hun studenten op te leggen dat zij de helft van de boeken van de bibliotheek uit hun hoofd moeten kennen, met auteurs en datum, inhoud en wetenschappelijke waarde.

Voor Kringraad, de raad van Loko die zich met studieproblemen bezig houdt, zijn paaseksamens daarom af te raden. De praktijk wijst immers uit dat studenten vanaf maart, in de ene fakulteit al meer dan in de andere, met examen-

JANUARI-EKSAMÉNS BIJ RECHTEN?

De Commissie tot Hervorming van de Rechtsstudies stelde in januari een ingrijpende wijziging voor van de programma's in de licentiejaar. In grote lijnen kan het voorstel als volgt samengevat worden: het academiëjaar zou midden februari beginnen; een noodzaak als alle basisvakken inderdaad in het eerste semester gegeven worden. Na de kerstvakantie en tien dagen blok zou gedurende drie weken geëksamineerd worden (max. 7 vakken). In het tweede semester zouden de volgende plichtvakken gedoceerd worden, plus respectievelijk 3, 4 en 5 keuzevakken, een seminarie en een werkcolle. De paasvakantie wordt met een week vermindert ("Om de verloren week begin februari in te halen"). De basisvakken zouden over de licentiejaar gespreid worden.

Dit voorstel werd met gemengde gevoelens onthaald. Er was dan misschien wel een geringe meerderheid te vinden voor de hervormingen, maar het plan werd teruggestuurd om herwerkt te worden. Een tweede voorstel, van prof. Dupont, gaat veel minder ver. Ook Dupont noemt de januari-examens over, maar stelt als voorwaarde dat alle cursussen zouden beperkt worden tot 120 bladzijden. De

rest van het jaar zou de opgedane basiskennis kunnen uitgediept worden.

Het VRG wil de discussies over de programmahervormingen uitstellen tot volgend academiëjaar. De studenten moeten namelijk voldoende voorgelicht en geraadpleegd worden, en dat kan dit jaar niet meer, zegt men daar. De vraag is echter of ze überhaupt die kans gaan krijgen: in principe kan het voorstel nog dit jaar ingediend en aanvaard worden, en in april/mei is er niet direct tijd in overvloed om studenten te informeren of te mobiliseren. Vanuit de eerste licentie is er echter al een reactie in de vorm van een pamflet. De ondertekenaars ervan zien de januari-zitting niet zitten, omdat die een zware hypoteek legt op elk engagement binnen en buiten Leuven. Ook verhoogt dit de studiedruk; de studenten worden gedwongen het hele jaar door aan examens te denken. Wat de spreiding van de basisvakken betreft, werpen ze op dat de keuzevakken dan sterk in waarde dalen en de derde licentie gevoelig verzwakt wordt. Dat maakt het dan weer moeilijk om, zoals nu vaak het geval is, er een taal van een ander vak bij te nemen. (LJ)

stress zitten. Sterke studenten, die snel studeren en makkelijk een cursus verwerken, kennen wel nog rustperiodes. Zwakkere studenten, die trager studeren, zijn de eerste slachtoffers. We staan hier dus voor een ongehoorde tegenspraak: examens die men inricht voor het gemak van de studenten, zorgen ervoor dat de minst sterken - die dit gemak het meest kunnen gebruiken - als eerste sneuvelen.

Irritant is ook dat er helemaal geen eenvormige reglementering ter zake be-

staat. Het is bijna alleen maar bij Rechten, dat men weigert paaseksamens te organiseren. "Om dat de studenten zich dan enkel zouden fixeren op die vakken en de rest verwaarlozen", aldus vice-dekaan Verstege. Helemaal anders verloopt het dan weer bij Scheikunde. Vanaf de paasvakantie krijgen de studenten welkijks een examen voorgeschoteld. "Het zijn maar oefeningen", luidt het ekkus. Maar dan wel oefeningen op één vierde van het totaal aantal punten, met evenveel spanningen als bij een gewoon examen, en steeds van beslissend belang voor de afloop van de juni-zitting.

In de meeste andere fakulteiten wordt voor paaseksamens niet al te hard geklaagd, ook niet door de studenten. Men moppert wel, maar als puntje bij paaltje komt, schrijft toch bijna iedereen zich in. De redenen hiervoor is niet ver te zoeken: mensen die weigeren deel te nemen, worden in de praktijk vaak gediskrimineerd. Het is immers zo dat er in juni bijna nergens voldoende tijd wordt vrijgemaakt voor vakken die reeds met Pasen afgenomen werden, hoewel dit reglementaire vereist is. Trouwens, de psychologische drempel is niet te onderschatten. Of hebt u soms zin om in juni examens te gaan afleggen bij een prof die jou veel liever in april had zien verschijnen? In juni heeft die man immers nog honderden andere studenten te eksamineren, of heeft hij interessanter bezigheden.

Walter Pauli

LOKOIT!

De tweede Open Algemene Vergadering van Loko heeft weinig opzienbarende dingen opgeleverd. De vergaderingszitters Carl Steylaerts en Benoit Lannoo (zie boven) deden een poging om de vergadering à la Dehaene te sturen in de richting van een "kompromis". Zij hadden minuscule uitgestippeld waar de mogelijke "knel-punten" van alle eventualiteiten zouden kunnen liggen en ze piloteerden de vergadering doorheen tal van details. Zoals bekend draait alles rond twee centrale probleemstellingen: 1) de eventuele oprichting van een Centrale Raad binnen Loko en 2) het invoeren van een "gewogen" stemprocedure ten voordele van de "grote kringen". Het compromis zou inhouden dat er wel aan de invoering van een gewogen stemming zou gesleuteld worden maar niet aan de oprichting van een Centrale Raad.

De vergadering heeft alvast één voordeel gehad: ze heeft duidelijk gemaakt dat - wát men ook van plan is - een mogelijke herstructurering van Loko geen simple kis is. Op donderdag 21 april is er opnieuw een OAV. Komt dat zien. Groot vermaak. □

BUONGIORNO
ROMA!
Vakantiekursussen
Italiaans
en
Kunstgeschiedenis
Twee weken cursus + verblijf
11.950 fr
Informatie:
Hélène Raets
enkel na 17.00 u
☎ 016/60.33.84

Advertentie

Veto, jaargang 14 nr. 24 dd. 21 maart 1988
Redactieadres: 'S Meiersstraat 5, 3000 Leuven (016/22.44.38)
Hoofdredeactie: Geert Coene
Redaktiesekretaris: Didier Wijnants
Redactie: Lode Desmet, Filip Dutoit, Johan Reyniers, Carla Rosseels, Jan Van der Linden, Koen Van Muylem, Herwig Willaert
Doka: Filip Dutoit, Jeroen Revalk, Geert Van Doorslaere
Lay-out en vormgeving: Luc Janssens, Erik Paredis, Johan Reyniers, Jan Van der Linden, Claudia Van de Velde, Koen Van Muylem, Didier Wijnants, Herwig Willaert
Medewerkers: Lut De Boel, Erik Paredis, Walter Pauli (onze korrespondent in Bilzen), Luc Janssens
Eindredactie: Johan Reyniers en Koen Van Muylem

Opplage: 8000 eksemplaren
Zetwerk: Alfaset Leuven
Drukkerij: Rotatyp Brussel
Abonnementen: Studenten: 250,-; niet-studenten: 300,-; steun vanaf 600,-; over te schrijven op rek. nr. 001-0959719-77
Agenda en Ad Valvas: ten laatste donderdag voor verschijnen om 14.00 uur op het redaktieadres bezorgen
Redaktievergadering: iedere vrijdagmiddag om 15.00 uur

Karel Dobbelaere en de Kerk in België

“Wat zijn die mannen aan het doen?”

Vandaag de dag gaat nog één Belg op vijf in het weekend naar de kerk, in Vlaanderen nog één op vier. Elk jaar worden er minder kinderen gedoopt en huwen er minder jonge mensen. Binnen de kristelijke zuil staat niet langer de orthodoxe leer inzake geloof en kerkbezoek op de voorgrond. Het gaat om dienstverlening vanuit een waardenpatroon dat de nadruk legt op sociaal personalisme, solidariteit en zorgzaamheid. Meer en meer cliënten van die zuil stellen de band tussen het korporatieve kanaal en de CVP in vraag. Vrouwen én mannen zijn ontevreden over de manier waarop ze in de Kerk als leek behandeld worden. Kortom: de Kerk maakt voor het ogenblik minder rooskleurige tijden door. Karel Dobbelaere, godsdienstsocioloog aan de KUL, vroeg zich dan ook af: “Gaat het ‘Volk-Gods’ de mist in?”. Hij schreef een boek met dezelfde titel waarin hij de situatie van de Kerk uit de doeken doet en oplossingen suggereert om het ergste te voorkomen.

Dobbelaere: «In het verleden leefde vooral de instrumentele vorm van godsdienst. Die was er vooral op gericht iets van God te bekomen. Daartoe kon men allerlei middelen aanwenden: het bidden van novenen, het opdragen van een eucharistieviering, op bedevaart gaan. Tegelijkertijd bood die instrumentele godsdienst ook een verklaring voor vragen waarop de wetenschap het antwoord nog niet gevonden had, met andere woorden het was ook een geloofsleer. Van zodra de wetenschap die antwoorden wel ontdekte, viel de functie van de instrumentele godsdienst grotendeels weg. Wanneer iemand de dag van vandaag bijvoorbeeld vruchtbaarheidsproblemen heeft dan zal hij eerder naar een dokter toestappen dan op bedevaart te gaan. Daarom zie ik weinig overlevingskansen voor deze vorm van godsdienst.»

«De kansen liggen gunstiger voor de expressieve vorm van godsdienst, met andere woorden voor de blijde, feestvierende kerk. Daaronder vallen dan processies, ‘Kerkivals’, familiefeesten rond doopsel, vormsel, huwelijk of dood... Momenteel voelt 75 % van de bevolking zich katholiek en wil dat op bepaalde ogenblikken ritueel uiteten. Deze mensen moet men kansen bieden via de expressieve religiositeit. Het gaat hier natuurlijk slechts om één type gelovige. Een andere groep gelovigen bedraagt zo’n 25 % van de bevolking. Deze groep voelt zich veel nauwer en intensiever bij het geloof betrokken dan de vorige groep. Binnen deze groep zijn er een heleboel gelovigen die zich willen engageren in de kerk, die iets willen doen. Deze mensen zijn op verschillende vlakken ontmoedigd. Het beleid van de kerk is in dit verband jammer genoeg gericht op exclusie in plaats van op inclusie. Vele mensen zijn warm gelopen voor de radenstructuren die men destijds in de kerk geïnstalleerd heeft. In de mate dat die raden slechts de functie van barometer, van adviesgevende instantie zonder effectieve zeggingschap vervullen, zijn die mensen ontgoocheld geraakt.»

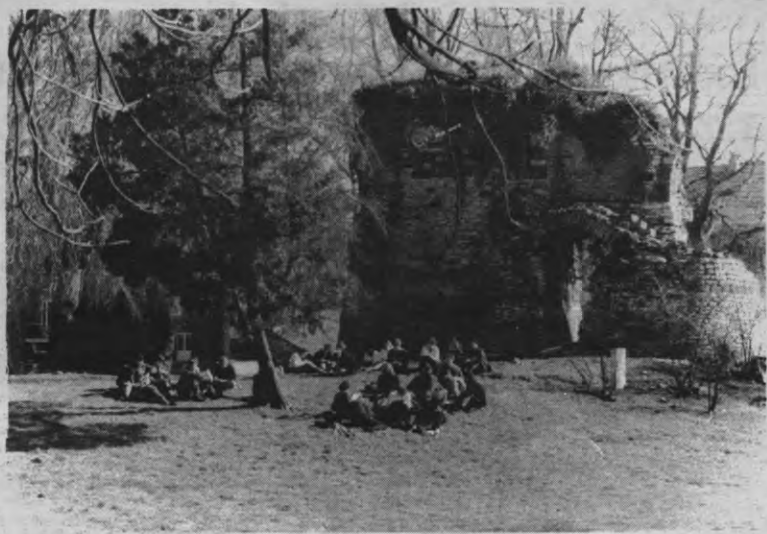
«In verband met de pastorale werkers rijst er een gelijkaardig probleem.

Deze vrouwen krijgen in bepaalde bisdommen juist dezelfde opleiding als de diakonen. De mannen kunnen een wijding en een diakonaat krijgen, terwijl dat voor de vrouwen louter op basis van hun geslacht niet toegelaten is. Bij die vrouwen leeft dan toch wel het gevoel dat zij minder kansen krijgen. Na een tijdje gaat dat dus steeds minder vrouwen aantrekken.»

«Bovendien zijn er meer en meer mensen die hogere studies aanvatten, die meer inzicht hebben in wat er rondom hen gebeurt. Descartes zegt: ‘Cogito, ergo sum’ of ‘Je pense, donc je suis’. In de mate dat de kerk van bovenuit antwoorden dikteert, krijgt het ik de kans niet om in de Kerk mee te denken. Een heleboel intellectuelen blijven dan ook met hun problemen zitten. Ze twijfelen aan of verwerpen bepaalde dogmata zoals de dualiteit van ziel en lichaam, de erfzondeleer en het neotomisme dat vooral natuurrechtelijk denkt. Naar aanleiding van de encyclic ‘Humanae Vitae’ hebben velen gezegd: ‘Sorry, maar dit kan niet meer’. De kerk heeft veel te weinig oog voor cultuur, voor de scheppingskracht van de mens. Van zodra huwelijk en seksualiteit niet alleen meer ‘prokreatie’ inhouden, maar ook elementen als kameraadschappelijkheid en ondersteuning, kun je met de encyclic ‘Humanae Vitae’ niet veel meer aanvangen. De kerk zou veel meer open moeten staan voor het denken van de gelovigen en voor een herformulering van de theologie. Aan onze universiteit en aan de universiteit van Nijmegen is die herformulering eigenlijk al uitgewerkt. Maar wat merk je dan? Mensen schrijven een geloofsboek zonder onze universiteit daarbij te betrekken. Je vraagt je dan toch af: ‘Wat zijn die mannen aan het doen?’»

Veto: U signaleert wat er fout gaat in de kerk en hoe de kerkelijke overheid dat zou kunnen veranderen. Doet u dat tegen beter weten in of hebt u hoop op beterschap?

Dobbelaere: «Oh, mijn medewerkers en mijn kennissen zeggen vaak: ‘Ben jij nu zo naïef dat je dat alles nu weer eens

SOMMIGE MENSEN wachten vol spanning op de beajoulaï primeur. Onze fotografen azen op de étudiant primeur. En jawel: vorige week was het zover. De eerste blokkers in het park. Zie pagina 1 en 2 waarom. (Foto Filip Dutoit)

wil neerschrijven?” Ik beschouw m’n boek op dat vlak als een uitgave waarin alles nog eens op een rijtje gezet wordt. Ik heb namelijk mensen ontmoet die in raden of in de katechese actief zijn en die in zo’n boek erkenning en steun vinden vanwege de universiteit. Verder koester ik niet veel ijdele hoop: die veranderingen kunnen nog zeer lang uitblijven. Alhoewel ik toch ook merk dat er soms al kleine stappen gezet worden. De kardinaal heeft bijvoorbeeld al eens gesuggereerd dat vrouwen misschien wel tot diakonissen gewijd zouden kunnen worden. De bisschop van Antwerpen stimuleert de pastorale teams enorm en zet z’n priesters ertoe aan open te staan voor de medewerking van leken. En jonge priesters reageren positief op het boek.»

Veto: U analyseert de situatie van de kerk in België vanuit de sociologie. Wijst men de onderzoeksresultaten van de benaderingswijze binnen katholieke middelen niet vaak als een lachertje van de hand?

Dobbelaere: «Kerkse hoogwaardigheidsbekleders vinden inderdaad vaak dat de sociologie, de psychologie, ... zich niet met godsdienst zouden mogen bezig houden. Ten hoogste de filosofie zou dat mogen doen. Verder wil men dat zoveel mogelijk voor zichzelf, voor de theologie reserveren. Soms neemt men de onderzoeksresultaten van de sociologie niet in dank af. Anderzijds is het ook wel zo dat men er toch wel even naar luistert. De resultaten van de sociologie worden echter ook vaak verkeerd verstaan. Men verwijt de sociologie dan dat ze enkel trends doortrekt, dat ze enkel rekent en vermenigvuldigt en op basis daarvan voorspelt. Men heeft iets tegen de sociologie omdat daarin een vorm van denken aanwezig is die men in de kerk niet altijd begrijpt. De bisschoppelijke kerk denkt heel sterk vanuit de theologie. Wanneer er iets misloopt, wordt er gezegd: ‘De mensen hebben ondertussen andere waarden aangenomen. Wanneer die waarden niet ingebed zijn in het geloof, dan worden die zo extreem dat ze alleen maar nadelige gevolgen kunnen hebben en toxines verwekken.’ Ik denk dat wij meer structureel tewerk gaan. Soms noemt men ons denken dan ook marxistisch omdat het zo gaat over substructuren en onderbouw. De kerk heeft daar schrik van en denkt niet in die termen.»

Veto: Hebt u ook de laïciserende binnen de universiteit onderzocht?

Dobbelaere: «Nee, dat heb ik nu niet specifiek onderzocht. Ik heb in de jaren ‘70 wel een onderzoek geleid naar de manier waarop professoren het katholiek karakter van deze universiteit omschreven. De resultaten daarvan waren heel verscheiden. De oudere professoren omschreven dat katholiek karakter vooral als het traditionele kerks-zijn, het naar de kerk gaan. Toch hadden zij in verband met bepaalde geloofsvoorwaarden al afstand genomen van het officiële katholieke standpunt. Een tweede groep stelde

dat een katholieke universiteit een universiteit moet zijn die vanuit het evangelie bekommerd is om de marginalen. In elke fakulteit zou daaronder onderzoek moeten gebeuren. Een derde groep ziet een katholieke universiteit als een universiteit die aantoonbaar dat zij universiteit is, dat wil zeggen dat zij op een volwaardige manier aan wetenschappelijk onderzoek kan doen. Een katholieke universiteit moet aantoonbaar dat geloof en wetenschap toch kunnen samengaan. Ook rektor De Somer claimde bij de komst van de paus in ‘85 dat een universiteit het recht heeft om onderzoek te doen en het recht heeft om te dwalen. Werkhypotesen kunnen namelijk alleen maar getoetst worden, en impliceren gissen en missen. Onze universiteit wil een moderne universiteit zijn en wil zich zeker niet dogmatisch opstellen.»

Veto: Toch liggen homoseksualiteit en abortus soms moeilijk.

Dobbelaere: «Ik denk dat het heel normaal is dat bepaalde groepen vinden dat er over homoseksualiteit en abortus zelfs niet gesproken kan worden aan een katholieke universiteit. Anderzijds kan er binnen werkgroepen en dergelijke toch over die problemen gediscussieerd worden. Men laat deze werkgroepen hun gang gaan, professoren denken mee in die commissies, ... Dat wijst er toch op dat de universiteit niet de visie aanhangt: ‘Rome heeft gesproken en daarmee is de zaak afgehandeld.’»

Veto: U kent de universiteit een belangrijke rol toe bij de veranderingen die de kerk zou kunnen doormaken: studenten godsdienstwetenschappen zouden bij het pastoraal werk betrokken moeten worden, de theologie is hier reeds geherformuleerd... Toch is het een euvel van deze maatschappij dat ze haar universitaire nu weinig raadpleegt.

Dobbelaere: «Ja, als universitaire moeten wij ons er heel goed van bewust zijn dat we een marginale positie innemen in de maatschappij. We hebben enerzijds een bevoorrechte positie: we kunnen zeer vrij denken en vrijuit spreken. Anderzijds duurt het ook een tijd vooraleer de maatschappij zich voor onze ideeën open stelt. Er wordt hier heel wat onderzoek verricht in verband met gastarbeiders, men stelt hier alternatieven voor in verband met integratie of de kerk, ... De maatschappij wil die alternatieven daarom altijd nog niet doorvoeren. Zeker in een kerkelijk, hiërarchisch, ambtelijk instituut sijpelen die ideeën maar zeer langzaam door.»

Veto: De Kerk laat weinig toe dat gelovigen zich maatschappijkritisch met politiek bezighouden. Ze stelt zich zogenaamd a-politiek op. Toch heeft ze minder problemen met rechtse groepen dan met linkse?

Dobbelaere: «Gelovigen zijn inderdaad veel pluralistischer gaan denken op politiek vlak. In ‘58 kon de kerkelijke overheid nog een oproep doen om te stemmen voor de CVP. Sindsdien is dat

niet meer mogelijk. Daarom heb ik in mijn boek de vraag gesteld: gaan we niet naar een desinstitutionalisering van de zuil? De zuil is enkel nog een korporatief kanaal dat diensten aanbiedt, mensen groepeerd, vorming geeft en waarbinnen je los van al te sterke kerkse bekommernissen over geloof en engagement kunt denken. De kerk zou bewegingen zoals ‘Kristenen voor het socialisme’ en ‘Pax Christi’ moeten stimuleren: ze zou moeten stimuleren dat kristenen hun geloof op verschillende manieren tot uiting brengen. Tegelijkertijd moet je dan natuurlijk ook zeer rechtse bewegingen zoals Opus Dei toelaten.»

«Anderzijds kan je ook afvragen of de kerk het wel meent wanneer ze zegt dat ze geen invloed wil uitoefenen op het politieke vlak. Ze doet alsof door een advertentie voor de CVP in het parochieblad te verbieden. Maar wat moet je dan denken van het Elfde Internationale Kongres van het gezin dat vorig weekend in Brussel plaatsvond? In een periode waarin de regeringsvorming volop aan de gang is en met het besef in het achterhoofd dat thema’s zoals geboorteregeling, abortus, ... belangrijke punten zullen zijn bij de onderhandelingen, gebruikt men zo’n kongres niet enkel en alleen om te kongresseren. Het kongres in Brussel beklemtoonde nog maar eens de zeer orthodoxe standpunten die bepaalde groepen binnen de kerk innemen. Tot mijn grote verwondering wordt dit alles zelfs gesteund door het vorstehuis en door de Kerk (de nuntius, Moeder Theresa, de Kardinaal, ...). De kerk speelt het politieke spel dus wel degelijk mee. Ze wil haar conservatieve standpunten met behulp van zo’n kongres nog eens extra in de verf zetten. Voor de Kerk zijn de pil, abortus en eutanase uit den boze. Maar hoe kun je in een pluralistische staat eisen dat jouw etische regels wettelijk bekrachtigd worden zodat ze voor iedereen gelden? In feite vertrouwt de kerk haar eigen gelovigen niet. Ze wil de arm der wet gebruiken om haar principes te doen naleven. Ondertussen dwingt ze ook de ongelovigen om die principes na te leven. De kerk moet de bevolking toespreken louter ‘en alleen vanuit de kracht van haar boodschap. Die boodschap moet volstaan om haar volgelingen op het rechte pad te houden. Nu doet ze dat via de wetgeving en dat is onaantvaardbaar. De kerk is eigenlijk hypokriet: door een advertentie te verbieden voor de CVP wil ze tonen dat ze zich niet met politiek bezig houdt, maar ondertussen speelt ze het politieke spel dag in dag uit mee.»

Carla Rosseels

Karel Dobbelaere, Het ‘Volk-Gods’ de mist in?, Over de Kerk in België, Acco, 1988, 165 p., 450 fr.

Paasalm

Tijdens de Paasvakantie (van 25 maart tot 17 april) moet je uit je doppen kijken wanneer je in de Alma wil gaan eten. De universitaire restaurants zijn namelijk niet altijd geopend.

magma-shop

Diestsestraat 115 - 3000 Leuven
(naast Christiaansen)

Alles voor je kot en je fuiven.
cards - affiches - posters - inlijstingen -
gadgets - schoolgerief - feestartikelen -
dekoratie - kerst- en carnavalgerief
en
joggings - t-shirts - pulls
(snoopy - garfield - tom & jerry)

DE GROOTSTE CARD SHOP
en CADEAU SHOP TE LEUVEN

10% korting op vertoon van studentenkaart
(behalve promotie-artikelen)

"Gilles!" van Hugo Claus door Jan Declair

Indrukwekkend, als je er van houdt

In alle bescheidenheid stelt Hugo Claus dat hij niet meer schrijft voor het hier en nu, maar voor de eeuwigheid. Toch heeft hij de laatste jaren, tussen de bedrijven door, gewerkt aan een monoloog - Gilles! - met onder andere Jan Declair als acteur in zijn achterhoofd. Voor Claus is Declair de enige nederlandsstalige acteur die de demonische figuur van Gilles de Rais (Frankrijk, 15de eeuw) aanvaardbaar op de planken kan brengen.

De combinatie van Vlaanderens grootste schrijver en Vlaanderens meest bekende solo-akteur (bovendien geregisseerde Claus het stuk zelf) zorgde ervoor dat de verwachtingen bijzonder hoog gespannen waren. De publiciteitsmachine van de organiserende vzw deed daar nog een scheepje bovenop - je kon geen krant meer lezen of de radio aanzetten zonder Claus of Declair bezig te horen - en als klap op de vuurpijl werd de wereldpremière georganiseerd in de prestigieuze Muntschouwburg, volgestouwd met alles wat in Vlaanderen maar enigszins een 'gezicht' heeft.

Met Gilles! heeft Hugo Claus niet echt een tijdloos meesterwerk geschreven, maar wel een bijzonder indringende en diepgravende monoloog. In die tekst verdedigt de Franse edelman Gilles de Rais, tijd- en strijdgenoot van Jeanne d'Arc, zich tegen de beschuldigingen van een kerkelijke rechtbank. Twee beschul-

digingen worden hem vooral ten laste gelegd: hij heeft doorheen de jaren op zijn tochten meer dan honderd kinderen vermoord en seksueel misbruikt én hij heeft zich schuldig gemaakt aan ketterse praktijken.

Die eerste beschuldiging shockeert het meest, maar voor de edelman is de

tweede - en haar mogelijk gevolg, namelijk exkommunikatie - veel en veel erger. Als diepgevoelige is hij doodsbenauwd in eeuwige verdorvenheid te belanden; voor die moorden heeft hij overigens al genoeg geboet - vindt hij zelf.

Barok

Dat historisch gegeven - dat op zich al enige inleving vereist - is door Claus op een hedendaagse manier in een bijzonder lange monoloog gegoten. Ondanks die lengte is de structuur niet echt complex: Gilles evolueert van een arrogante betweter over een twijfelend, bang wezen naar een gelaten, berustend, klein mensje.

Tot daar het vakmanschap van Claus: zijn genie blijkt echter uit de details van de tekst. De taal is meestal barok en plastisch, maar op vele andere momenten ook subtiel en 'zoekend'. Gilles zit zelden om woorden verlegen, maar waar hij twijfelt of gaat spitten in zijn verwarde gedachtenwereld, leeft de tekst pas echt. Het slot is daar zonder twijfel het mooiste voorbeeld van. Gilles zweert God en duivel af, en neemt als vrij mens de volle verantwoordelijkheid voor zijn daden op zich:

"... er is geen hemels gebouwt... alleen een woestijn van keien en grint met hier en daar heuveltjes van keutels en dromen...
... zoals ik nog wil dromen, Jeanne d'Arc, dat ik je rattekoop zal aaien in een hiernamaals dat niet bestaat...
(...) Het was in mei... in mei... De worm in zijn veilig slijk wordt door de ploeg blootgelegd... De mol wordt bij dageraad opgewacht door de roerzucht boerenjongen met zijn spade...
Ik ben nog een naam... gouden letters op azuren vel...
(...) en de zwarte stinkende wind van de God die ik was, zal de kaarsen doven.
Het zij zo. Amen."

Dergelijke passages zijn op en top 20ste

kunnen, ja."

Veto: Aan de kant van de politici viel vooral de massale aanwezigheid van de socialisten op.

Claus: «Ik heb daar geen verklaring voor. Iedereen was uitgenodigd. Blijkbaar zijn de socialisten ietsje slimmer, althans ietsje aandachtiger, dat ze zich verplaatsten.»

Debielen

Veto: Laten we het nu hebben over uw nieuwste roman. Een zachte vernieling. Hoe was de ontvangst ervan in Nederland?

Claus: «Gemengd. Er zijn schitterende kritieken bij en ook mensen die vinden dat het niet zo'n meesterwerk is als Het verdriet van België. Die gaan dat dan vergelijken. Hier heb je ook achterlijke mensen. Je kan toch de Nibelungen van Wagner niet vergelijken met een kleine sonate.»

«Ik ben gehard tegen kritiek. Ik ga al een tijdje mee en heb als gevolg daarvan eelt op mijn ziel, als ik al een ziel heb. Ik gun mezelf vijf minuten van totale ergeris, waar ik al mijn woede op haar (zijn vriendin Veerle, nvdv) richt - zij vangt dat voorbeeldig op - dan spreek ik van extermieren, exekuteren, met vlammenwerpers te lijf gaan en nieuwe concentratiekampen oprichten voor debielen... Dat gedurende vijf minuten. Daarna haal ik een schroefje over, en is het alsof het niet bestond.»

Veto: Maar u spreekt wel altijd van debielen.

Claus: «Ja, Ja, dat is heel simpel. Wie mijn boek slecht vindt, is een debiel. Wie het goed vindt, is een prins van de intelligentie en de goede smaak. Ik schrijf nooit recensies, maar ik weet van tevoren wie wat zal schrijven. Ik kan nu precies schrijven wat er in De Morgen over het boek zal staan.»

Veto: Wat zal er in De Morgen staan?

Claus: «Ik kan dat schrijven, maar ik ga

eeuws, zowel in taalgebruik als onderliggende filosofie en psychologie. In een interview met De Morgen viest Claus te vertellen dat hij geen historische rekonstruktie van Gilles de Rais zou brengen, maar een twintigste eeuwse interpretatie: daarin is hij zeker geslaagd.

Subtiliteit

Het probleem met de tekst van Claus is dat hij hoogst waarschijnlijk gewoon niet aanvaardbaar op de planken te brengen is. Dan mag je nog Declair heten en geloofsbriefjes hebben zoals geen ander, ergens blijft de 'vonk' uit.

Feit is zeker dat, vergeleken met bijvoorbeeld Het offer is te kort en Wolfsklem, Declairs akteerwerk al heel wat subtieler is, en dat hij ook in de rustiger passages indruk kan maken. De gedetailleerde beschrijving bijvoorbeeld van de verschillende kindermoordenaar beroert je diep. Declair weet op een paar momenten een zuiver magisch spel te creëren, broeze mooie momenten die je heel lang bijblijven.

Maar daar staan dan andere, brutale passages tegenover die helemaal niet het beoogde dramatische effect bereiken. Het verhaal is het inderdaad meer dan normaal dat Gilles zich boos maakt, maar het is moeilijk begrijpbaar dat dat dan met zo'n akteer-geweld gepaard moet gaan. Het al zware taalgebruik van Claus wordt door Declair nog eens dik in de verf gezet, en dat is van het goede te veel. Bovendien grijpt Declair op zo'n momenten maar al te graag terug naar de klassieke akteertruuks (het ijsberen, de wijde gebaren, de afgemeten zeggings, enzovoort) of zie je zo de schaduwn van kaskrakers als de Obscene Fabels, bijvoorbeeld in de dialogen tussen kleine Gilles en zijn perverse tussader.

Een Vermoeden

Het meest fundamentele bezwaar echter tegen deze Gilles! is het feit dat dit geen theater in en van de jaren '80 is. Voor Claus persoonlijk is dat geen bezwaar. Op de dag van de première kon hij - niet gehinderd door grondige kennis van zaken van de interviewer - in Het Vermoeden beweren dat het moderne theater kapot gaat aan al die modieuze truukjes die tegenwoordig door de regisseurs voor het voetlicht worden gebracht. Tot op bepaalde hoogte klopt die bewering: vaak ziet men tegenwoordig de diepere betekenis van een stuk niet

geen overuren doen. (lacht) Voor een weddenschap - een vrij behoorlijke weddenschap wil ik het doen. Wat hebt u bij?

«Het enige wat me interesseert bij een recensie is of ze de mensen zal aanzetten tot kopen. Ik ben een kunstenaar zolang ik schrijf, daarna ben ik iemand die in de gaten houdt of de mensen het boek ook kopen.»

Veto: Is Een zachte vernieling een roman van iemand die oud wordt?

Claus: «(zet dadelijk zijn stekels recht) Dat weet ik niet. Ik vind van niet. De raamvertelling gaat over iemand die ouder wordt en het verleden projekteert. Het hoofdpersonage is een ouder wordende man die terugkijkt.»

Veto: De impuls bij het schrijven van het boek was niet het gevoel van 'ik word ouder'?

Claus: «Over het algemeen vertaal ik mijn eigen betrokkenheid niet zo direct in boeken. Dan zou ik mijn memoires schrijven, of pamfletten.»

Veto: Zet u zich af tegen Cobra (een kunstenaarsbeweging in de jaren vijftig, nvdv) in dit boek?

Claus: «(nadrukkkelijk) Het hoofdpersonage, dat ben ik niet, zet zich af tegen tegen de mensen van Asur (zo heet Cobra in het boek, nvdv).»

Opnieuw

Veto: In hoeverre is dat personage volledig aan uw verbeelding ontsproten of een deel van uzelf?

Claus: «Op zich is dat een onbelangrijke vraag. (ironisch) Af en toe ben ik het hoofdpersonage, en af en toe niet. Vanmorgen zag ik nog vel Cobra-spullen op een veiling, en ik dacht: 80% daarvan is rommel - dat zou ik vroeger niet gedacht hebben.»

«Ik begrijp dat personage zelf ook niet altijd. Ik ben zoals God: 'Kijk wat er nu uit mijn handelen tevoorschijn komt.' Een

meer omdat de regisseur het zododig moest 'aktualiseren'. Maar anderzijds heeft Claus zelf geen alternatief voor die moderne vormgeving. Zijn inscenering van Gilles! is namelijk niet, zoals hij beweert, tijdloos en wars van alle modieuze trends. Ze is gewoon hopeloos ouderwets.

De teatrale aankleding van Gilles! getuigt van weinig inspiratie, en zolang deze soberheid in functie staat van het akteerwerk, kan dat nog net door de beugel - al is dat akteerwerk niet altijd je dat. Maar wanneer Claus dan toch teatralie middelen gaat aanwenden, gaat hij echt de mist in. Je merkt dat al bij de opbouw van de scène: een gekruisigde Kristus in de achtergrond deed het misschien wel in de jaren '50 en vroeger, maar nu is de symbolische kracht ervan nihil. Kortom: het is jammer dat Claus het modernisme in zijn tekst niet heeft willen doorbreken naar de teatralie inkleding.

Beschamend diepteupot dat gebied is de scène waarin God (of de duivel - één pot nat) de hemel doet daveren en het Kristusbeeld in tweeën splt. Zo een ingreep is wel handig om het ingedommeel deel van het publiek - niet zo ontbeprijbaar na bijna drie uur tekst - weer wakker te maken, maar stelt teatralie niets voor. Hetzelfde geldt voor het gebruik van de stemmetjes van een kinderkoor - een kinderkoor dat vals gaat zingen als Gilles over de schreef gaat...

Meer geslaagd is de inbreng van de 'moonik' Steven Dugardin, die tussen de bedrijven door fragmenten uit religieuze liederen zingt, en bij enkele noodzakelijke rekvisitiewissels helpt. Hij vervult duidelijk een bijna 'ontladende' functie en is in al zijn soberheid en eenvoud een aangename tegenpool voor het verbale geweld van de edelman.

Gilles! is zonder twijfel een tour de force, zowel wat de tekst als de zuivere 'prestatie' van het akteerwerk betreft. Het is echter tegelijk een jammerlijke mislukking als bijdrage tot het theater in de jaren '80, maar in alle bescheidenheid zal dat wel de bedoeling niet geweest zijn.

Koen Van Muylen

Gilles! wordt gespeeld in de Stadschouwburg van Leuven op 28 maart en 1 april 1988, telkens om 20.30 u.

personage loopt altijd uit de hand - Flaubert schrijft daar ellenlange teksten over.»

Veto: Bent u veranderd door het schrijven van dit boek?

Claus: «Dat weet ik niet. Ik verander sowieso, zoals iedereen. In hoeverre dat komt door het van me afschrijven of neerschrijven, weet ik niet. Ik ben niet zo'n doorlopende ontleder van mijn eigen stem. Ik leg geen rooster op mijn gedrag.»

«Het enige wat niet verandert, is dat ik elke keer het gevoel heb van een grote mislukking. Dat heb ik na elk boek: "Mislukt. Opnieuw.»

Veto: Maar u brengt het boek wel naar een uitgever. U herbegint niet.

Claus: «Omdat ik niet beter kan. Aangezien het mijn beroep is, en er anderen zijn die het beter weten dan ik en die zeggen dat het helemaal geen mislukking is, verzoeken ik me daar heel makkelijk mee.»

Veto: Wat zet u zelf tegenover de zachte vernieling?

Claus: «Dat zijn vragen die buiten het kader van mij als maker van het boek vallen. Dat zijn morele, praktische vragen. Dat is alsof jij op de rand van een wolkenkrabber zou staan en aan mij vraagt: "Moet ik springen?" Je kan nog dertig jaar ongelukkig zijn als je blijft staan. Verkeerd adres. Ander gesprek. Andere gegevens. Ik wil kleine theorema's opgeven, maar ze niet oplossen.»

«Een roman is een serie vragen, in min of meer aanvaardbare esthetische vorm. Antwoorden daarop zijn uitsluitend te geven door diegene die dat kunstwerk ervaart. Zo simpel is dat. Als u geïnteresseerd bent in de mens Claus, dan moet u nu uw intrek bij me nemen, en dan - weet ik veel - moeten we samen gaan kampen in de Ardennen. En daarvoor is het nu nog te koud.»

Lode Desmet
Koen Van Muylen

Claustromegalomanie

Vervolg van p. 1
bij een troep zoals Discordia kunnen de acteurs uitproberen, schaven, een bepaalde etiek en estetik ontwikkelen op basis van een arbeid van jaren. Ik heb vijf weken met Declair kunnen werken.»

«Ten tweede vind ik dat een regisseur datgene moet doen wat hij doet. Je moet niet gaan inhaken op de gedachte 'Ja maar, heeft dat wel iets te maken met de wereld van vandaag?'»

«De reactie van het publiek - u mag mij dit niet kwalijk nemen - is voor mij de enige norm. Het publiek is tweeenhalf uur totaal overgeleverd aan die manier van spelen, aan die regie. Had ik daar fumeuze truukjes ingelast à la vul zelf maar in, dan had ik dat zeker niet gehad. Modern teater mag je niet eens verstaan, maar het blijkt dat de mensen - in drommen - het niet alleen aksepteren, maar zelfs appreciëren dat ze iets verstaanbaar wordt aangeboden.»

«Jan Declair funktioneert aanzienlijk beter met truukjes à la Brasserie en anderen - de grote teaterbeesten. Daar hoort hij bij. Moet ik hem dan dat dorre, amechtige, bloedarmoedige (zoekt nog een paar fraaie adjectieven) gepeglend opleggen? Nee toch. Laat hem maar lekker zijn gang gaan.»

Veto: Is de complexiteit van Gilles! niet een projectie vanuit de twintigste eeuw naar de historische figuur toe?

Claus: «Natuurlijk. Ik - men - had deze tekst nooit kunnen schrijven twintig jaar geleden, of tien jaar. Er is een bepaalde sensibiltiteit van nu, waar ik geen enkele verdienste aan heb, die ik registreer. Uiteraard is het iets van nu.»

Formaat

Veto: U geeft het publiek een bepaalde zekerheid mee met deze Gilles! De rest van uw literair werk doet dat toch vaak niet.

Claus: «Ik maak me geen illusies over

wat het publiek begrepen heeft. Ze hebben een deel begrepen, en als ze na de voorstelling de tekst gaan herlezen, zullen ze beseffen dat dat maar het topje van de ijsberg is.»

Veto: De première van Gilles! was een evenement van formaat...

Claus: «(er onmiddellijk op inpinkend) ... en dat was de aanleiding voor sommigen om dat al bij voorbaat als weezinwekkend te beschouwen.»

Veto: Een vraagje toch. Hoe voelt u zich erbij dat de première opgeklopt wordt tot iets dergelijks?

Claus: «(beslist) Heb ik niet de minste moeite mee. Heb ik absoluut niet de minste moeite mee. De motieven van de mensen die kwamen gaan mij evenmin aan als die van de jongens met baarden en sandalen in een keldertje die er zo nodig ook bij willen zijn.»

Veto: Maar dan weet u tegelijk toch ook dat de staande ovatie op het einde niet echt was. U weet van wie ze kwam.

Claus: «(windt zich op) Ik vind het een beetje arrogant aan te nemen dat mensen, omdat ze een staande ovatie brengen, bij voorbaat vals zijn, dat al die mensen imbecielen zijn die niet beter weten of ze moeten opstaan en klappen.»

«Het is een minderwaardigheidscomplex. Het zijn de sukkel die voor het eerst in de Munt binnen mogen en die niet weten waar ze moeten gaan zitten, die het niet aan de ouweure durven vragen, omdat ze denken dat het in het Frans zal zijn, weet ik veel. En die een slechte adem hebben.»

«Het is een teken van heel vroeg oud worden als je niet de elementaire naïviteit kan opbrengen om te denken dat soms de dingen veel eenvoudiger zijn. (cynisch toontje) Het kan gebeuren dat een zaal vol mensen vindt dat er iets moois vertoond werd. Dat zou best eens

ВАМ СДЕЛАТЬ ПЕРВЫЕ ШАГИ В ПРЕКРАСНЫЙ И НЕЗНАКОМЫЙ МИР РУССКИХ БУКВ И СЛОВ

(Foto Kameraad Wijnants)

GLASNOST IN VETO

Professor Malfliet en Oosteuropa

“Laat duizend bloemen bloeien”

Wetten maken niet de hele zaak uit. Er zitten ontwerpers achter, er komen slachtoffers bij kijken. Tegenstanders protesteren, of maken andere wetten op eigen houtje. Wij vroegen ons af wat er achter de huidige Sovjetrussische hervormingsdrift zit, hoe de nieuwe wetten er in het dagelijkse leven gewogen worden. En stelden de vraag aan Katlijn Malfliet, docente Oosteupees recht aan de Rechtsfaculteit van de KUL.

Veto: De hervormingen lijken vooral vanuit de Sovjetunie te komen.

Malfliet: «De andere Oosteuropese landen belijden die dingen met de mond. Maar ze hebben, vooral via de rechtspraak, hun eigen visie op de zaak uitgebouwd. Sinds Gorbatsjov is men zich zelfs duidelijk op hen gaan inspireren, op Polen voor bepaalde wetten, op Hongarije.»

«En zij vinden het natuurlijk hoe dan ook positief dat Gorbatsjov openstaat voor andere mogelijkheden om het socialisme uit te bouwen, wat toch wel een heel ander standpunt is dan dat van zijn voorgangers. Behalve de DDR dar natuurlijk, die hebben zich altijd wat afzijdig gehouden, zijn zelfs een beetje zelfgenoegzaam, zou je kunnen zeggen. (grinnikt) Maar landen als Tsjecho-slovakije grijpen de mogelijkheid die op dit moment bestaat, toch maar zeer matig aan. Dat heeft ongetwijfeld te maken met de leiding; er schijnt een discrepantie te zijn tussen de wil van het volk en de beleidsopties.»

Veto: Wel openheid dus, maar geen

pluralisme, geen democratisering.

Malfliet: «Ja. Glasnost betekent in de eerste plaats dat men zaken openbaar wil maken. Pluralisme zit er eigenlijk in de officiële benadering helemaal niet in. Maar er zijn bij voorbeeld een aantal kiesexperimenten. Tijdens lokale verkiezingen laat men verschillende kandidaten dingen naar eenzelfde zetel, wat eigenlijk steeds in de kieswetgeving heeft gestaan. Maar dat zijn nog maar experimenten, nog geen vaste praktijken. Verder is er die wet op het referendum uitgekomen, die geen volksstemming inhoudt, maar de mogelijkheid om bepaalde wetsontwerpen te bespreken.»

«Advies dus, en dan nog. Gorbatsjov heeft in verband met de herstructurering van de staatsonderneming gezegd: «Er zijn bepaalde voorstellen gedaan door het volk, die wij, kameraden, niet in een definitieve tekst kunnen of willen opnemen. Bij voorbeeld het voorstel om meteen gedaan te maken met het staats-eigendom.» Democratisering is gewoon een dienstmaagd van de economische perestrojka. Men moet de steun van het volk hebben, omdat men die van de bureaucratie zeker niet heeft. Want de hoofden van de nomenklatura zullen hoe dan ook vallen.»

«Problem is dat in een periode van ongeveer twee jaar het volk weinig baat haalt uit die hervormingen. Een algemene regel wordt bij voorbeeld dat als de ondernemingen slecht presteren, de arbeiders dat in hun loon voelen. Als

hier zoiets zou ingevoerd worden, zouden de vakbonden nogal steigeren. De mensen zeggen bovendien dat het vroeger beter was dan nu, wat de bevoorradingsbetreff. Door de groeiende differentiatie van de lonen zouden ze meer verdienen. Dat is de doorbreking van het sociaal pakt dat Brezjnef met zijn volk heeft gesloten: «Julie werken, maar niet te hard. Wij, wij laten je doen, en wij betalen je, maar niet te veel.» Nu willen zij met dat nieuwe geld echter ook iets doen. In de Gum, het Moskouse staatsmagazijn vlak aan het Rode Plein, is nu wel kristal te koop, stereo-installaties op afbetaling zelfs, goud... Maar globaal gezien draait het niet zoals het hoort.»

Hersenen

Veto: Komt er dan geen tegenkanting van het volk tegen de hervormingen?

Malfliet: «De grote argumentatie van Gorbatsjov is: «Wij kunnen niet terug, het is vijf voor twaalf, we staan met ons gezicht tegen de muur.» Een merkwaardige argumentatie, nietwaar, waar Stalin, Chroesjtsjov telkens opnieuw hebben gezegd: «Waarom doen wij dit? Wij doen dit om de ideale kommunistische maatschappij van melk en honing te realiseren.» Chroesjtsjov heeft eigenlijk een kapitale fout begaan. Hij heeft gezegd dat het kommunisme, de ideale maatschappij waarin er overvloed zou zijn, waarin elk individu zich zou kunnen ontplooiën, zou gerealiseerd zijn in de jaren '80. Dat is op papier gezet. Je

zou kunnen denken dat zijn opvolgers het ontzettend moeilijk hebben en de bevolking die zoiets voorgespiegeld is nog hoop te geven. Want dat is het enige dat tot nu toe gebeurd is, hoop geven. «Als we allemaal duwen dan geraken we misschien in de jaren '90 uit het moeras.» Maar het volk moet het allemaal nog zien gebeuren. Toen ik in augustus vorig jaar aan de mensen vroeg: «Hoe zit het nu met de perestrojka,» antwoordden zij steeds met bijzonder vage uitingen van «Eh, normalno, nitsjevu, och, laat ze maar doen ginder boven, niets aan de hand.» En zo is het ook.»

«De hersenen van de Sovjets zijn niet blijven stilstaan, ook al deed de bevoorrading dat wel. De intelligentsia in de Sovjetunie luistert naar de BBC. Dus de mensen weten wat er fout loopt in het systeem. «Als wij verder gaan met het uitbrullen van die holle slogans van het socialisme, dat zo ideaal en zo rozegeur en zo maneschijn is, dan verliezen wij alle geloofwaardigheid.»

Veto: Er zou ook een niet-officiële federatie van socialistische clubs bestaan.

Malfliet: «Ja, zoiets blijkt dus mogelijk te zijn, allemaal kleine groepen die over historische, en zelfs actuele economische onderwerpen discussiëren. Het zijn voornamelijk intellectuelen, hun machtspositie is dan ook weer niet zo sterk. Het is eerder de idee van «Laat duizend bloemen bloeien», laat hen maar praten. Tenslotte, wat ze niet kunnen

aanvaarden als partij, als regering, dat gaan ze niet integreren in hun partijlijn.»

«En er blijft natuurlijk nog altijd de KGB. Die stelt tegenover de hervormingsgezindheid en de kritische zin dat de partijlijn nog steeds moet worden gerespecteerd. Die onafhankelijke groep 'Glasnost' van Gregorians bij voorbeeld, die toch wel de konsekwentie van het hele systeem in vraag stelt, heeft reeds regelmatig last gehad van de KGB. Ondermijning, beperkingen, geen toekenning van vergaderlokalen, mensen die worden opgepakt voor ondervraging of iets dergelijks. Hoe de verhouding met de partijtop op dit ogenblik precies ligt, is niet duidelijk. Vorig jaar is de KGB-chef zich in Moskou moeten gaan verantwoorden omwille van het feit dat een van zijn agenten ten onrechte een journalist had opgepakt tijdens een opstand in Kazachstan.»

Uskur

Veto: De conservatieve fractie in de partijtop, onder andere ook de KGB, zou de vorming van reaktionaire groeperingen in de hand werken, om de glasnost-politiek van de Gorbatsjov-lobby tegen te gaan.

Malfliet: «De KGB heeft altijd de meest repressieve zijde van de maatschappij uitgemaakt, men moet zich bij de KGB over niets verwonderen. Ze moet zorgen voor het handhaven van de politieke lijn en doet dat op haar manier. Net zoals haar Amerikaanse tegenhanger, overigens.»

«En er bestaan inderdaad verschillende strekkingen binnen de regering. De conservatieven: «Elke wijziging van het socialistische systeem zoals we dat

Jim Riordan over sport, glasnost en vrouwen

"Ze houden van vlees en dik mag"

Jim Riordan is een rijzige, grijzende Schot. Wij hebben een afspraak met hem in het Oude Gebouw van het Instituut voor Lichamelijke Opleiding te Leuven. Wanneer we binnenkomen neemt hij onze paraplu en jas aan, om ze aan de kapstok te hangen. Hij wijst ons een stoel. "Do you have a moment?" Professor Jim Riordan moet nog een biografietje afwerken. Straks geeft hij een lezing over *Sport en Glasnost in de USSR*, voor de studenten Lichamelijke Opleiding van de eerste licentie. Iemand moet hem inleiden en daarom krabbelt Riordan nu wat gegevens samen. In de jaren '60 voetbalde hij voor Spartak Moskou. Vandaag is Jim Riordan professor of *Russian Studies* aan de universiteit van Bradford. Een paar jaar geleden was hij als Brits Olympisch Attaché aanwezig op de Olympische Spelen te Moskou. We krijgen het lijstje over tafel toegeschoven. Bovenaan staat: *age 23*. We kunnen onze verbazing niet verbergen. Riordan lacht hartelijk.

Riordan: «Denk je dat ik ouder ben?»

Veto: *Er zijn mensen van 23 die er jonger uitzien.*

Riordan: «Dan je...»

Veto: *In de jaren '60 hebt u bij Spartak Moskou gevoetbald. Hoe bent u daar terechtgekomen?*

Riordan: «Toen ik mijn legerdienst moest doen, mocht je daar talen studeren. Wie intelligent genoeg was koos Chinees, en de anderen deden Russisch. Die studies heb ik nadien verdergezet, zeer geïnteresseerd - ik was lid van de Britse Kommunistische Partij in Groot-Brittannië en de USSR zelf, aan de universiteit van Moskou, waar ik het diploma in Politieke Wetenschappen behaald heb. Daarna ben ik aan de slag geraakt als vertaler voor een aantal Moskou uitgeverij. Ik woonde toen in Moskou, ben daar ook getrouwd met een Russische, Naarmate ik beter geïntegreerd raakte, nam ik ook deel aan de ontspanningsactiviteiten van Spartak, de vereniging van *white collar workers*, de ambtenaren. Ik speelde badminton en volleybal, en op een dag vroegen ze mij of ik geen zin had om te voetballen. Op één van de reserve-teams van het Lenin-stadion heb ik toen een eerste wedstrijd gespeeld. Dat was blijkbaar niet slecht, want ze boden mij aan om bij Spartak te komen.»

Veto: *Zomaar?*

Riordan: «Ik had daarvoor al gespeeld in de voetbalploeg van de Britse Troepen die gestationeerd waren aan de Rijn. Zo goed was ik niet, ik heb amper drie wedstrijden in de eerste ploeg van Spartak gestaan, toen er een hele resem gekwetsten waren. Voor de rest ben ik altijd met de reserven aangekomen. Maar ik heb toch in het Lenin-stadion gevoetbald!»

Veto: *Waw!*

Riordan: «Ja, *great*. Temeer daar ik als buitenlander toch goed ontvangen werd. Er waren daar trouwens een paar Georgiërs die niet veel beter Russisch praatten dan ik. Toch ben ik altijd een beetje een buitenstaander gebleven. Sommige zaken besprak men niet met mij, andere wou ik zelf dan weer niet vragen. Maar het was een geweldige tijd. Spartak is de meest populaire club van Moskou, ze hebben veel meer supporters dan de andere Moskou clubs. Dinamo Moskou bijvoorbeeld, de ploeg van de militairen, is bij lange niet zo populair.»

Wodka

Riordan: «We hebben er heel veel wodka gedronken, na de match, in grote glazen die in één keer naar beneden gingen. Ook dat behoorde tot het imago van de goeie sportman in de Sovjetunie. (lacht) Ze probeerden mij altijd dronken te voeren en ik moet zeggen dat ze dat meestal gelukt is ook.»

«Wodka drinken deden we in de sauna van Spartak. En na de drank brachten ze de vrouwen binnen en werd er een soort disco georganiseerd. Ik heb daar een hele goeie aanval gekend, die op zestien jaar al in de spits van de nationale ploeg mocht spelen. In een zatte bui heeft hij een van die meisjes verkracht. Ongelukkig genoeg voor hem was het de dochter van een generaal. Hij is voor acht jaar naar Siberië gestuurd.

Nadien heeft hij nog geprobeerd om terug te komen, maar hij was toen al dertig.»

Veto: *Hoe werden jullie 'amateurs' vergoed?*

Riordan: «We verdienen 250 roebel per maand, dat was drie keer het gewone maandloon. Daarbij kwamen nog premies van ongeveer 80 roebel per match. *But in the Soviet Union there is a lot money can't buy.* Veel belangrijker dan geld was het feit dat we mochten gaan winkelen in de zogenaamde 'speciale winkels'.»

Veto: *Dat kon u als overtuigd jong communist toch niet maken.*

Riordan: (grimast) «Interessant dat je dat vraagt, want inderdaad, in het begin

wou ik er nooit naar toe. De anderen zeiden natuurlijk dat ik zo was. Maar ik had schuldgevoelens, ook al zou je kunnen zeggen dat ik nog altijd bij Harrods of Spencer's terecht kon. Wie voetbalde bij een eerste klasse club kreeg ook een grotere flat, soms een auto, en kon vaak op reis in binnen- en buitenland. Voor de gewone mens was dat niet betaalbaar.»

Veto: *Waar zit het verschil met de clubs die nu geprofessionaliseerd worden?*

Riordan: «Nu wordt openlijk toegegeven wat al jaren gebeurde, en wat iedereen reeds lang wist. Vóór de deelname aan de Olympische Spelen van 1950 was de sport in de USSR trouwens professioneel georganiseerd. Enkel om te kunnen toetreden, is men begonnen liegen. Maar iedereen wist natuurlijk wat er aan de gang was.»

Giften

Veto: *Hoe verzoenen de Sovjet-autoriteiten het statuut van de topsporter met hun kommunistisch ideëngoed?*

Riordan: «Daar wordt de laatste tijd veel over gepraat. Kranten stellen vragen naar de status van de topsporter. Verdient hij al die voordelen wel? Louter op basis van giften bij de geboorte? (gaat staan) Louter omdat ik een meter negentig ben? Ze zijn er nog altijd niet uitgekomen.»

Veto: *Een voetbalploeg met 15 kernspelers kan er toch ook maar 11 opstellen?*

Riordan: (lacht) «Dat beseft men wel. Het systeem zal altijd bepaalde toevoegingen moeten doen.»

Veto: *Op de Sovjetrussische TV wordt*

naar verluidt enorm veel sport gebracht. Brood en spelen?

Riordan: «Ja zeker. Dat gebeurt heel bewust!»

Veto: *Doet de massa in de USSR ook nog actief aan sport? Hoe wordt dat georganiseerd?*

Riordan: «Na de Oktoberrevolutie van 1917 wisten de leiders niet goed wat aan te vangen met de sport. Het sportbedrijf van toen was ontwikkeld door de burgerij, in de beginjaren van de industrialisatie had de burgerij de sport op haar waarden en mentaliteit afgestemd. Maar het waren andere factoren dan louter ideologische die het gezicht van de Sovjetrussische recreatie hebben bepaald.»

«In de praktijk heeft de Sovjetunie de nadruk gelegd op hygiëne en algemene conditie. Je kent de processen van industrialisatie en urbanisatie. De plattelandsmensen die in de stad kwamen wonen, waren ondervoed en leefden ongezond. Ze moesten zich leren wassen en hun tanden leren poetsen; de principes van de basishygiëne, kortom. Voor de industrie had men gezonde, sterke mensen nodig. Dus moest ook de conditie bijgeschaafd worden.»

«Van daaruit is een sterke traditie van Sportgeeneksunde gegroeid, die in het Westen helemaal ontbreekt - behalve hier te Leuven.»

Paraatheid

Riordan: «Maar niet alleen de industrie had baat bij een goede fysieke gesteldheid. Ook het leger moest in conditie gehouden worden. De leiders van de jonge Sovjetstaat vreesden voor een oorlog met de omliggende 'kapitalistische' landen en wilden de bevolking in staat van paraatheid brengen.»

«Daarnaast leek de sport het middel bij uitstek om de bevolking de zogenaamde 'nieuwe waarden' bij te brengen: loyaliteit, conformiteit, *team-spirit*, en discipline. Men wilde nieuwe banden smeden. De mensen die van het platteland naar de stad verhuisd waren, moesten zich leren identificeren met grotere gemeenschappen, gaande van de werkplaats, over het geboorte, de stad, het district, de republiek tot uiteindelijk de gehele nieuwe Sovjetstaat. Door sport met de werkplaats te associëren, kreeg de overheid tevens meer controle over de vrijetijdsbesteding van haar onderdanen.»

Veto: *De sport werd dus bewust gebruikt om een supra-nationaal gevoel te kweken.*

Riordan: «Jawel, en men is daar ook min of meer in geslaagd. De Sovjetburger heeft een soort van eergevoel gekregen, is trots als zijn landgenoten ergens de overwinning behalen.»

«Sport en de ruimtevaart zijn lange tijd de enige domeinen geweest waarop de Sovjets sterker waren dan de rest van de wereld. Vandaar dat na verloop van een aantal jaren de aandacht van de Sovjetautoriteiten is toegespitst op de topsport, en dat men de massasport, de sport als recreatie, een beetje uit het oog verloren is.»

«De overheid heeft recent moeten toegeven, dat de cijfers die ze jaarlijks publiceerde over de deelname van de bevolking in allerlei sportactiviteiten frauduleus waren. In tegenstelling tot wat vroeger beweerd werd, doen amper 8% van de mannen en 2% van de vrouwen in de Sovjetunie regelmatig aan sport. Slechts 11% van de de schoolkinderen kunnen zwemmen, en zelfs in de republiek Armenië, met een klimaat vergelijkbaar met dat van Cali-

(Foto Kameraad Dutoit)

fornie, haalt men de helft niet.»

Veto: *Precies omdat sportprestaties zo belangrijk waren voor het internationale prestige van de USSR, heeft men in het Westen vaak beweerd dat de Sovjetleten kunstmatig opgepept worden.*

Riordan: «Die jonge meisjes die ze martelen door ze zo jong al te doen turnen... Dat is overvloed. De Sovjets plukken vooral de vruchten van hun enorm sterk uitgebouwd sportbeleid. Overigens, je kan niemand dwingen om topstaties te leveren. Als die kleine kinderen niet willen, dan willen ze niet. Misschien is de sociale druk van ouders, trainers, van hogeraf, groter. Toch kan je er op alle niveaus uitstappen. In mijn tijd zijn 2 hele goeie turners er plots mee gestopt. Foert, zeiden ze. Dat kan dus.»

Veto: *Hoe zit het dan met die zogenaamde Sovjetrussische 'manvrouwen'?*

Riordan: (schudt zijn hoofd) «Je moet dat in zijn kontekst bekijken. De Russen houden van een ander type vrouwen dan wij. Ze houden van... vlees, en dik mag. Ze hebben ook een andere achtergrond, veel mensen stammen uit een agrarisch milieu, waar ook de vrouwen op het veld moeten werken - en vaak nog het hardst.»

Dapper

Veto: *Het beseft is er nu dat het eigenlijk niet zo hijster gesteld is met de fysieke conditie van de Sovjetburger. Komt er ook op dat terrein 'perestrojka'. Een herstrukturering, terug naar de massasport?*

Riordan: «De oorspronkelijke gedachte van massasport was dus een beetje verloren gegaan, ten voordele van de topsport. Konkreet wil dat zeggen dat er te veel middelen naar de topsport gingen. Zo heeft de USSR wel een goed uitgebouwd sportinfrastructuur, maar aan recreatie werd daarin weinig gedaan. Alleen wie talent had kwam aan bod. Dat poogt men nu te verhelpen. Deelnemen is opnieuw belangrijk geworden. Verloren wedstrijden bijvoorbeeld, worden niet meer verzweven, in tegenstelling tot het verleden.»

«Maar je mag de veranderingen niet zien als een gift van bovenaf. Er is jarenlang dapper voor gevochten, vanuit de basis. De Partij en de *Komsomol* hebben zich moeten aanpassen.»

«Vooral de jeugd heeft niet gewacht op de regering om iets te ondernemen. Het is een situatie die goed vergelijkbaar is met de jaren '60 hier. In de plaats van de officiële jeugdorganisatie, hebben ze eigen clubs opgericht, die zich met van alles bezighouden. Er zijn clubs gekreef voor jazz-liefhebbers, kunstenaars, clubs voor sporten die officieel niet aan bod komen, zoals body building en jogging. In de kelders van appartementsgebouwen, in de ruimtes rond de

ketels van de centrale verwarming, werden eigen toestellen gemonteerd en deed men al sinds een hele tijd illegaal aan sport.»

Sjerp

Riordan: «Eén van de eerste groepen die ik heb weten ontstaan, was een supportersclub voor de voetbalploeg van Spartak Moskou. Zij maakten, breiden thuis hun eigen sjerp en mutsen. In 1986 hebben al die clubs een officieel karakter gekregen door de invoering van het statuut van 'Amateur Associations and Hobby Clubs'. De regering heeft ze niet kunnen of willen onderdrukken.»

«De oudere leiders zijn wel voor verrassingen komen te staan van zodra het dekkel werd opgeheven. Waar ze aan de top bijvoorbeeld heel verwonderd over waren, was de ontdekking van een aantal jongerenbendes, die zichzelf verdeelden in SS en SA, en onder mekaar een *Führer* aanduidden, ik heb in een krant het verhaal gelezen van een groep van 37 jongens en 2 meisjes in de Polytechnische School nummer 64 van Leningrad. Ze vergaderden in eigen uniformen, hadden zelfgemaakte ijzeren hakenkruisen opgespeld, en vierden in april met fakkels de verjaardag van Hitler.»

Toch kan niet één van hen ooit *Mein Kampf* gelezen hebben. Dat zou mij trouwens als onwaarschijnlijk hebben toegeschenen. Wellicht is hun houding veeleer provocerend bedoeld. Zoals de punks. Die tref je ook aan in Moskou, maar niet onder werkloze jongeren zoals dat in Engeland het geval was. De meeste punks in de USSR zijn mensen die gestudeerd hebben.»

Veto: *De Sovjet-autoriteiten kunnen toch niet zo naïef zijn dat ze daar nooit iets van gemerkt hebben?*

Riordan: «Toch wel, ik denk van wel. De problemen blijken immers veel groter dan ze vermoed hadden. Neem Aids. Dat is op zich al moeilijk te bestrijden, maar in de USSR komt daar nog bij dat de problemen die er rond hangen altijd genegeerd zijn, als onbestaande werden voorgesteld. Drugs, vuile naalden, prostitutie, kondooms? Nu nog wordt geпоogd om die dingen veeleer onder het tapijt te schuiven.»

«In de USSR is het zo al zwak gesteld met de voorbehoedsmiddelen. Ofwel zijn de kondooms te groot, ofwel te klein, en in elk geval zijn ze niet betrouwbaar. Er bestaat een verhaaltje over een man die over straat loopt met twee kinderen die heel goed op mekaar gelijken. Of het een tweeling is, vraagt men hem. «Nec» zegt hij, «maar ze zijn wel het resultaat van hetzelfde pakje.»

Rock in de USSR

“Wij groeiden op als een gedisciplineerde bende”

USSR, 1988. Gorbatsjov. Er wordt gefluisterd dat er op het Rode Plein in Moskou jongelui rondlopen met hanekammen. Neer, toch, zal je zeggen. Maar het is waar, schijnt waar te zijn. We hebben foto's gezien, mensen gesproken, boeken en blaadjes gelezen. Allemaal vertellen ze ongeveer hetzelfde: "Ze zijn er inderdaad. Punks en hippies, metallisti en Zen Bhuddisten, volgelingen van Hare Krishna, night bikers en drugverslaafden, mannelijke en vrouwelijke prostituees, lijmsnuivers en skinheads - aldaar gekend als *Briansky uzhas*, Britse horrors." Plots blijkt er in de Sovjetunie een hele subcultuur te bestaan, een cultuur van jongeren die veel met (rock)muziek te maken heeft, die erg op het Westen geënt is, maar niet helemaal. Wij gingen wat ronduzen, onder andere bij het bekende Nederlandse muziektijdschrift *Oor* dat vorig jaar een reeks artikelen aan het *underground*-fenomeen in de Sovjetunie wijdde.

Die 'andere' cultuur komt niet uit de lucht gevallen. Onder- en bovengronds kende de USSR al jaren zijn jongeren-cultuur. Eind jaren vijftig en in het begin van de jaren zestig vind je de eerste alternatievelingen terug. *Silyagi* dweept met de muziek van Armstrong, Duke Ellington en Count Basie. Ze lezen Hemingway en Dos Passos, en splitsen zich naderhand op in *shatniki*, die de jazz getrouw blijven en *beatniki*, rock en rollers, jeansmensen.

Het duurt niet lang voor de eerste pogroepen worden opgericht, onder invloed van westers radiozenders als de BBC en Voice of America. Als stichtend voorbeeld fungeren de Beatles, die op een ruim publiek kunnen rekenen. Rusland valt voor *She Loves You*, er wordt gesmokkeld, getaped en overgetaped. Groepen treden op in scholen, universiteiten en studentenkafees. In 1966 vindt een eerste festival plaats.

Hogerhand

Vreemd genoeg komt daarop geen reactie van hogerhand. Die negeert, *beatmuziek* bestaat gewoon niet. Pas laat in de jaren zestig wordt er ingegrepen. Er wordt een scheidslijn getrokken tussen officieel en niet-officieel, professioneel en amateur. Dat onderscheid geldt nu nog altijd.

Professionele Russische muzikanten worden geacht met het maken van muziek hun dagelijks brood te verdienen. Ze worden opgenomen in een officiële concertorganisatie en *moeten* op geregelde tijdstippen op toernee langs het officiële circuit, en dat kan bijvoorbeeld betekenen: twee maanden naar Siberië, weg van het centrum gaan spelen. Ze moeten voor een artistieke raad verantwoording afleggen. In ruil krijgen ze geld, installaties, kunnen ze

platen maken en mogen ze voor radio en TV optreden.

Daar kunnen amateurs enkel van dromen. Zij krijgen niets, geen geld, geen installaties, ze konden tot voor twee jaar zelfs nauwelijks op een plaats om op te treden rekenen. Daartegenover staat één groot voordeel. Amateurs kunnen in principe doen en laten wat ze willen, amateurs zijn vrij.

Elton John

Toch missen de precare materiële omstandigheden waarin de amateurgroep zich moesten handhaven hun effect niet. Terwijl minder 'extreme' sterren als Elton John, Cliff Richard en de groepen Abba en Boney M naar Moskou werden uitgenodigd, en de bovengronds 'professionele' popmuziek populaairder werd dan ooit, zakte de tegenkultuur in de jaren zeventig weg in de obscuriteit. Apparatuur is nagenoeg niet te verkrijgen, op de zwarte markt betaal je voor een gitaar al gauw een jaarloon.

Gevolg: de anarchistische punkbeweging van 1977 krijgt in de Sovjetunie geen voet aan de grond. De eerste noemenswaardige reactie tegen de respectabele Sovjet-rockwereld komt begin '80 van een variant op de *new wave*. Het exponent is *Aquarium*, een folk-rock-groep met Velvet Underground-invloeden, waarin de nu bijna legendarisch (althans in de Sovjetunie, jawel, wij weten het ook maar via via) geworden Boris Grebentjov zich rebels begint aan te stellen. Een en ander wordt door de autoriteiten niet gesmaakt. Boris wordt uit de Komsomol (officiële jeugdbeweging) gezet en verliest zijn job. De groep raakt haar repetitie-ruimte in Leningrad kwijt.

Het belet Aquarium en konsoorten niet om razend populair te worden. Met

kleine mengpanelen worden krakkemikkige bandjes opgenomen. Die worden doorgegeven en via een proces van verduubeling raakt de muziek van Aquarium verspreid. *Home-taping* heet dat, iedereen doet het. Ondanks de tegenkanting van de landelijke pers, de Componistenbond, vooraanstaande kulturele figuren en president Konstantin Tsjernenko, ondanks zwarte lijsten met 'ideologisch schadelijke groepen', blijkt de avantgarde te leven, zij het ondergronds.

Zangeres Zhanna Aguzazova van de groep Bravo zingt: *Ik geloof dat de nacht voorbij zal gaan, dat het duister zal verwijnen / Ik geloof dat er een dag zal komen, gehuld in het zonlicht / Ik zal die vreugdevolle dag, die verloren zoon,*

meemaken / En ik zal zeggen: hier ben ik, hallo wereld.

Urgent

En dan komt Gorbatsjov. Over de rockcultuur wordt plots gesproken in termen van 'de urgente noodzaak om de jeugd realistisch en informeel te benaderen, de actuele behoeften te bestuderen en spontane ideeën te honoreren'. Problemen als drugs, alcohol, corruptie en de zwarte markt raken enigzins bespreekbaar, zoals Aids in het Westen bespreekbaar werd; omdat men aanvoelt dat eerlijkheid misschien de beste politiek is.

Pragmatisch genoeg, maar heel sensationeel, wordt aan de groep Aquarium de mogelijkheid geboden om bij het officiële platenlabel Melodia een LP op te nemen. Boris Grebentjov aanvaardt, maar krijgt het aan de stok met zijn achterban. Niet iedereen kijkt de toekomst met vertrouwen tegemoet.

Michael Borzkin van de groep Televizor zegt: "Ik ben ervan overtuigd dat deze vorm van democratie niet lang zal duren. De milde houding van de censoren is op één of andere manier het resultaat van persoonlijke initiatieven. Het gebeurt allemaal op een heel laag niveau, terwijl hogere officials er nog steeds tegen zijn. Bepaalde onderwerpen kunnen we nog steeds niet te berde brengen. Neem nou Afghanistan, dat is taboe."

Het zij zo. Lang niet alles blijkt mogelijk, wat zou het ook. Lees er de volgende songtekst van Televizor maar op na: *Ze hebben ons als beesten behandeld / We groeiden op als een gedisciplineerde kudde / We zingen wat zij willen en leven zoals zij willen / En wij kijken naar hen op alsof wij betrappt zijn / Wij kijken gewoon toe hoe ze ons slaan / Laat je niet overheersen / Laat je niet controleren / Zing wat je wilt / En niet alleen wat is toegestaan / Wij hebben het recht om te schreeuwen.*

Lode Desmet

Eksamen

In de jaren '60 verscheen er een boek over de steekpenningen die in de Sovjetunie betaald moesten worden om prof of rektor of dekaan te worden. Ook wanneer je niet door de numerus clausus geraakt bent, kan je door een bepaald bedrag te betalen toch opgenomen worden aan een universiteit. In dat boek werd ook beschreven wat studenten zoal meebrengen naar het examen. De ene brengt een vaatje cognac mee, de andere een geslacht schaap of een mand met exotisch fruit, ... Het examen vond meestal plaats bij de prof thuis. Dat geschenk verleende je de toegang tot z'n woning. Daarna kon het examen afgenomen worden.

Vijand

Jarenlang zijn mensen naar kampen gestuurd omdat ze een exemplaar van *De Goelacharchipel* van Solzjenitsyn, 1500 pagina's taai lektuur over de strafkampen ten tijde van Stalin, in hun bezit hadden. "Iedereen is gelijk voor de wet, maar

sommigen zijn meer gelijk" gaat hier echter ook weer op. Binnen de partijtop circuleert er een uitgave zonder auteur en titel met "Geheim" erop. Ze vinden dat boek zo belangrijk dat hooggeplaatsten het moeten lezen om zich te wapenen tegen "den ideologische vijand". Dat geldt ook voor andere boeken: vaak bestellen ze de meest rabiate antikommunistische werken in het buitenland voor intern partijgebruik.

Russisch onderhandelen

Veel van de problemen die de bedrijven vroeger en ook nu nog steeds hebben, worden veroorzaakt door het systeem van de administratieve distributie. Afzetterproblemen heeft een bedrijf door dat systeem niet, maar integendeel wel bevoorradingsproblemen. Zo komt het dat meerdere bedrijven een persoon aanstellen die als taak had geregeld de leveranciers te bezoeken.

In een wetenschappelijk Sovjet-artikel las prof. De Maegd hoe deze man zijn werk moet doen. "Eerste methode: zich gaan kwaad maken. Een Rus maakt zich inderdaad snel kwaad, maar is het daarna even snel vergeten. Tweede methode: een kadoetje meebrengen. Da's ook een beetje op het gevoel, niet? Er worden onvoorstelbaar veel geschenken gegeven in Rusland. En mannen onder mekaar, dat betekent: een glas wodka, een fles wodka, flessen wodka, een bak wodka, bakken wodka... Derde methode is dat wetenschappelijk artikel: gaan wenen. Stel je voor: mannen onder elkaar."

"Wij hebben een verkeerd beeld van de Russen, want de politieke leiders die wij zien, dat zijn mannen in een functie, die dragen een masker en onderdrukken dat gevoel."

Toerisme

Graag hadden we in deze katern ook een bijdrage gebracht over glasnost en toerisme. Als specialist ter zake strikten we de directeur van Intourist België voor een interview, maar niet voor dat interview werd hij geveld door een (Russische?) griep. Geen interview dus.

Wel het blijde nieuws dat de glasnost zeker zijn invloed heeft en zal hebben op het toerisme. Bij Goskominintourist in Moskou is een nogal drastische personeelswissel doorgevoerd, en die 'elementen' die de perestrojka niet zien zitten, zijn verwijderd. De personeelsleden van Intourist hebben meer verantwoordelijkheden gekregen in het beheer van het agentschap, en het bedrijf zelf is sinds juli van vorig jaar financieel onafhankelijk. De bedoeling is een meer gedifferentieerd pakket van excursies aan te bieden - die formule blijft dus de hoofdtracting van Intourist - en meer mogelijkheden te krijgen voor contacten met de lokale bevolking. Daarnaast wordt ook ijverig gesleuteld aan de vernieuwing en verdere uitbouw van de infrastructuur (vooral hotels, ook in steden waar vroeger geen toeristen konden komen), waarbij de samenwerking met buitenlandse maatschappijen niet geschuwd wordt.

Met een perfect gevoel voor retoriek verwoordt Vladimir Pavlov (voorzitter van de commissie voor buitenlands toerisme in de USSR) het als volgt: "*La paix pour le tourisme, le tourisme pour la paix, c'est ainsi que je me représente le symbole du tourisme contemporain. Nous sommes pour ce tourisme, et c'est ce tourisme que nous pratiquons.*" Ach, hij kan er zelf niet aan verhelpen, maar de man heeft natuurlijk zijn naam tegen zich.

Parentsy

De invloed van de Westerse (lees Angelsaksische) cultuur in de Sovjetunie valt niet te onderschatten. Veel jongeren die niet akkoord gaan met de officiële ideologie en de oudere generaties geven zichzelf 'buitenlandse' namen, zoals Charlie, Sex, Foreigner en Stalker. Ze herpden hun wijken in Hollywood, Californië en Pentagon. Hun dagelijkse taalgebruik fleuren ze op Engelsgetinte woorden als *shoesy, flat, gyort, police, high-life, parentsy, night-life, childrenyata, gulyagayem na streece, vprisatsya na nail* ('to stay the night': blijven overnachten).

In het stemhokje

Een paar maand geleden kon u voor de verkiezingen allemaal in een stemhokje terecht om uw stem uit te brengen. Wij vinden zoiets heel normaal. In de Sovjetunie gaat het er even anders aan toe. De wet voorziet wel het bestaan van stemhokjes, maar als puntje bij paaltje komt zijn er geen. Een groot probleem is dat niet, want meestal staat er toch maar één kandidaat op de lijst. Lastiger wordt het wanneer die lijst meerdere personen blijkt te bevatten. U maakt geen bolletje rood, nee, dat kan nu eenmaal niet, u haalt daarentegen de namen van de kandidaten die uw voorkeur niet wegdragen, dapper door tot alleen

vet

SPASIEBA!

nog de naam van uw favoriet overblijft. Geef toe dat het omslachtiger is. Een mens denkt wel twee keer voor hij het Sovjet-staatsburgerschap aanvraagt. □

GLASNOST in VETO

(Foto Kameraad Dutoit)

Hugo de Maegd over perestrojka

Zal de Russische economie ooit rationeel functioneren?

Hugo de Maegd is een Rusland-kenner, zoveel is duidelijk. We zijn nog maar pas in zijn ruime, lichte kantoor in de Gentse Fakulteit der Toegepaste Economische Wetenschappen aangekomen, of hij biedt ons al wodka aan. Professor De Maegd is de man van Carolina de Maegd, ook een Rusland-kenner, op het gebied van de literatuur dan. Zelf is hij specialist in de Russische economie, en als groot bezieler van het Centrum voor Oosteuropakunde (zie kader) de aangewezen figuur om ons een en ander wijs te maken over de perestrojka, de nieuwe economische koers.

nisteries bestaan, en die kunnen nog bindende opdrachten aan de bedrijven geven. De bestellingen en normen blijven bestaan.»

«En toch gaan Gorbatsjovs hervormingen verder dan alle vorige, met uitzondering van de Nieuwe Economische Politiek (NEP) onder Lenin. In die periode gingen de hervormingen nog veel verder: drie kwart van de kleinhandelsomzet werd toen gerealiseerd door privaatorndernemingen, de landbouw was bijna helemaal geprivatiseerd. Gorbatsjov blijft echter binnen de limieten van het gesocialiseerde systeem. Privé-initiatief kan alleen binnen het systeem. Een restaurant bijvoorbeeld moet een coöperatieve blijven, je kan geen personeel in dienst nemen. Wel kan iemand voor eigen rekening diensten presteren

kapitaal, met andere woorden van arbeidsmigratie van de landbouw naar de nijverheid, van grootscheepse investeringen en van de vlotte bereikbaarheid van de grondstoffen. Die drie factoren zorgden voor spectaculaire groei, maar dat was een kwantitatieve groei. Al heel snel gingen die cijfers dalen, omdat er geen kwalitatieve groei was – de extensieve groeibronnen raakten uitgeput.»

Radikaal

«Om dat recht te trekken zijn er drastische hervormingen nodig: die idee is niet nieuw, er waren al hervormingen in '65, '73 en '79. En nu is er de perestrojka, omdat het duidelijk is dat de vroegere hervormingen geen vruchten hebben afgeworpen. En waarom niet? (nadrakkelijk) Omdat ze niet ver genoeg gingen. Ze waren niet fundamenteel genoeg. Zelf spreken Russische economieën nu van een radicale hervorming. De distributie bijvoorbeeld is een zaak van de bedrijven aan het worden, in plaats van van de Staat. De feitelijke monopolies zijn aan het verdwijnen: een bedrijf moet dan wel op de kwaliteit van zijn producten gaan letten, want er komt concurrentie.»

«Twee vijfjarenplannen (niet in de oude betekenis van het woord) zijn het belangrijkste: het eerste wil de adminis-

tratieve distributie vervangen door een soort 'socialistische concurrentie' – dat plan loopt nu al. Het tweede plan wil het prijssysteem hervormen (vanaf 1991), beide zullen dus op halfjarige termijn lopen.»

Veto: Gorbatsjov kent ook tegenwerking. Is dat vooral de bureaucratie?

De Maegd: «Ja, en dat is begrijpelijk. Dat is menselijk: hun bevoegdheden worden geschrapt, al blijft hun functie bestaan. Daar zit trouwens heel wat gevaar in: door passief verzet kunnen ze de hervormingen heel wat vertragen ... De ministeries worden wel afgeslankt, functionarissen verliezen hun baan – al is er officieel geen werkloosheid in de Sovjet-Unie.»

«Die functionarissen krijgen drie maanden de tijd om ander werk te zoeken. Ik denk wel dat ze werk vinden: op korte termijn kan er in de USSR geen werkloosheid ontstaan.»

Veto: In hoeverre zijn die hervormingen reëel? Wordt de mensen niet iets voorgespiegeld, terwijl er in de grond niets verandert?

De Maegd: «Het personeel kan in een onderneming nu zelf zijn directeur kiezen, maar die moet wel benoemd worden door de Staat. Ook in Joegoslavië is men zo begonnen ... Wat die wet op de individuele arbeid betreft, is het ook nu nog te moeilijk om al te evalueren.»

«Konkreet: de mensen staan nog steeds in de rij. Maar de hervormingen zijn pas vanaf januari dit jaar ingevoerd, het is nog te vroeg om al resultaten te zien. De distributie en de prijzen zijn nog niet aangepakt ... Als men werkelijk konsekwent de maatregelen doorvoert, zet men zeker een stap vooruit. Maar alle problemen zijn dan nog niet opgelost.»

«Vergelijkend met Hongarije zijn er wel een paar dingen te zeggen: een groter assortiment van goederen behoort zeker tot de mogelijkheden, al zullen tellingen ook de prijzen stijgen ... De lage lonen zullen gecompenseerd kunnen worden, omdat je geld kan bijverdienen. Het probleem van de landbouw zal echter groot blijven.»

Diskrepantie

Veto: U bent zelf voorstander van meer drastische maatregelen?

De Maegd: «Wel, ja. Impliciet zitten die wel ingebouwd in de nieuwe wetten. Maar essentieel is dat de administratieve distributie eerst gelijkwidderd wordt, en daarna de bestellingen. Maar dat moet ik eerst zien gebeuren.»

«Rusland heeft een heel lange en diepe bureaucratie traditie. Denk maar aan de boeken van de negentiende eeuwse schrijver Gogol.»

Veto: Hoe verklaart u de diskrepantie

tussen de theorie en de praktijk van de hervormingen?

De Maegd: «Je moet een onderscheid maken tussen glasnost en perestrojka – dat zijn volgens mij toch twee verschillende dingen: de noodzaak van de perestrojka als hervorming van de economie ziet iedereen in. Zelfs Ligatsjov – de tweede man en partij-ideoloog – en het hele Politburo: dat zijn heel conservatieve kringen ...»

«Die ruime consensus is er niet wat de glasnost betreft. Ligatsjov bijvoorbeeld is er tegen. De glasnost is nochtans belangrijk: wat de mensen in Rusland op dit ogenblik als het meest aangenaam ervaren, zijn niet de gevolgen van de perestrojka, want die kunnen heel onaangenaam zijn, maar wel die van de glasnost. Er kan nu meer vrij gediscussieerd worden over de geschiedenis: een Rus is erg gehecht aan zijn verleden. Ook de discussie rond godsdienstbeleving is geen taboe meer, zelfs op televisie.»

«Een Rus is niet materialistisch ingesteld – het 'mystisch' karakter van de Rus. Hij heeft de behoefte om te praten over filosofie, geschiedenis ... Hij reageert ook meer op het gevoel, zelfs in economische kwesties en relaties. Men vraagt zich zelfs af of de Russische economie, met zo'n mentaliteit, ooit rationeel zal kunnen functioneren.»

Veto: Staat het volk achter de hele beweging, zelfs bijvoorbeeld bij die nakende prijsverhogingen?

De Maegd: «De beweging is zeker niet gegroeid uit het volk, het is een typisch uitvloeisel van de intelligentia, waarvan Gorbatsjov een typisch vertegenwoordiger is. De vrijlating van Sacharov past ook helemaal in dat kader.»

«De pers speelt ook een belangrijke rol. Zelfs in de Pravda, maar vooral in de andere kranten is er nu ruimte voor vragen, discussie zelfs.»

«De massa – ik zeg het nu wel wat brutaal – is conservatief. Dat is te begrijpen: de massa is altijd al volgzzaam geweest. Ze zijn ook nu niet uit zichzelf in beweging gekomen, maar ik denk dat ze ze wel zullen volgen. Ja, ook bij de prijsverhogingen. Ze zullen morren, maar niet veel meer.»

«De toestand van de gemiddelde Rus is er op vooruitgegaan, en dat zal nog verbeteren. Prijsverhogingen zullen samenhangen met een bredere keuze. Zeker, er zal tegenreactie zijn. Maar als de Rus om economische redenen op straat zou komen, zou dat al lang moeten gebeurd zijn. De Russen staan al tientallen en tientallen jaren voor de meest stupide dingen in de rij, soms urenlange ...»

«Op korte termijn hebben de Russen nu al kpi's gekregen, de glasnost. En dat is heel belangrijk voor hen.»

Geert Coene

Koen Van Muylen

Veto: Is Oosteuropakunde niet de eerste plaats studie van de Sovjet-Unie, zonder de rest van het Oostblok?

De Maegd: «Mijn belangstelling gaat naar de Sovjet-Unie uit omdat dat het grootste en het belangrijkste land is, een praktische reden is dat ik Russisch ken. Ik volg natuurlijk de andere economieën, maar toch vooral de Russische.»

«Dat is ook een tendens in de buitenlandse centra: de meeste professoren beherrschen Russisch. In de literatuurwetenschap heb je wel andere specialisaties, maar niet zo vaak.»

Veto: Domineert de Sovjet-Unie ook in werkelijkheid nog de andere landen?

De Maegd: «Wat het economisch domineren betreft is het zo dat vroeger, in het kader van de Comecon, de Sovjet-Unie heel sterk stond. Dat is nu verminderd, al blijft de USSR het grootste land. Beeld je bijvoorbeeld eens in dat de Verenigde Staten deel zouden gaan uitmaken van de EEG, dat zou ook nogal wat veranderen.»

«Wat die nieuwe ideeën betreft, moet je land per land bekijken. Hongarije, bijvoorbeeld, is eigenlijk een voorbode geweest van wat nu onder Gorbatsjov gebeurt, al sinds de invoering van het 'nieuw economisch mechanisme' in 1968, met een soort socialistische markteconomie. In Hongarije is men trouwens al verder gegaan dan men nu wil bereiken in de Sovjet-Unie.»

Veto: In welke zin?

De Maegd: «Ik denk bijvoorbeeld aan het feit dat de ondernemingen hun economische activiteit meer dan in de USSR zelf kunnen plannen. Zelfs onder de perestrojka blijven de Nijverheidsmi-

na zijn dagtaak: hij wordt daar dan op belast, terwijl dat vroeger gewoon zwart werk was.»

Nep

Veto: U verwijst naar de periode van de Nieuwe Economische Politiek. Na die periode zijn er reperkussies gevolgd, en volgens sommige Oosteuropakenners verklaart de angst voor zo'n reperkussies de terughoudendheid van de bevolking nu.

De Maegd: «Ik zei al dat de hervormingen nu niet zo ver gaan, maar heel belangrijk is dat de hervormingen nu gewoon broodnodig zijn, en daar is iedereen het over eens.»

«In economische termen: waar men vroeger (sedert de eerste vijfjarenplannen) een extensieve economische groei kende, is het nodig nu over te schakelen naar een intensieve groei. Bij die extensieve groei was de stijging van de industriële productie een gevolg van de stijging van de factoren arbeid en

Het Interuniversitair Derde Cyclus Onderwijs in de Oosteuropakunde bestaat dit jaar tien jaar. Het werd opgestart om een leemte aan te vullen, een leemte die onder andere ontstond was door de intensievere handel tussen Europa en de Oostbloklanden.

Het onderwijs staat onder de auspiciën van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (NFWO) – voorlopig ook de enige geldschieter. Er bestaan 13 nederlands-talige derde-cyclus programma's. Aan dat Oosteuropakunde werken vier universiteiten samen: De KUL, RUG, VUB en het Ruca. Die samenwerking op het vlak van de Oosteuropakunde is uniek in Europa. Profen die een bepaalde cursus uit het programma doceren, worden daarvoor niet betaald.

De cursussen worden gedoceerd aan de universiteiten waar de professoren aan verbonden zijn. Dat is niet echt praktisch, want als Leuvense econoom bijvoorbeeld kan je alleen in Gent terecht voor de cursus economie. Daar

staat dan wel tegenover dat alle lessen 's avonds georganiseerd worden.

In totaal doceren 11 professoren 16 cursussen. Een basisvereiste voor die professoren is de grondige kennis van één Slavische taal, en gedurende langere tijd verbleven hebben in één van de landen in kwestie: het zijn specialisten op hun gebied.

Je kan streven naar een diploma (over een reeks vakken) of naar een getuigschrift: er is een duidelijke evolutie merkbaar naar meer getuigschriften en minder diploma's. Je kan ook getuigschriften opsparen tot je een diploma hebt.

De studenten die het programma volgen komen uit heel diverse (studies)richtingen. De motivatie is vooral interesse, al kan het diploma ook een troef zijn op de arbeidsmarkt: bijvoorbeeld bij de Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel heeft het al wat aanzien.

Naast het Interuniversitair Onderwijs bestaat er ook een Interuniversitaire Kontaktgroep Oosteuropakunde.

DRIEMAAL OOSTEUROPEES

Twee keer per jaar wordt er een vergadering georganiseerd met een buitenlandse spreker over Oosteuropakunde. Ook hier is de financier het NFWO, voor de administratie, huisvesting van de gastprofessor, en dergelijke meer. Tenslotte bestaat ook nog het Interuniversitair Centrum voor Oosteuropakunde – een vzw opgericht in 1979.

De bedoeling is de coördinatie van de studie van Oost-Europa, en het in contact brengen van de verschillende mensen die hiermee bezig zijn. Zo wilde men een documentatiecentrum oprichten, maar bij gebrek aan geld is dat er nog niet van gekomen – de enige inkomsten van het centrum zijn de lidgelden (er zijn een 90-tal leden), er komt geen steun van de overheid. Deze vzw ondersteunt de werking van de kontaktgroep en van het onderwijs. Plannen en ambities zijn er genoeg: zo denkt men aan een ruimere internationale samenwerking, en hoopt men de Europese coördinatie te verwerven van de verschillende centra voor Oosteuropakunde. □

GLASNOST in VETO

Duizend bloemen

Vervolg van p. 5

tot nu toe kennen is verkeerd. Laat ons alstublieft niet beginnen met het scheidingsproces van anarchie." Ligatsjov wordt geacht daarvan zo'n beetje het boegbeeld te zijn. De anderen zeggen dat er dringend een *uskorjenije* moet komen, een versnelling van het hele maatschappelijke proces. De affaire Jeltsin is in die zin wel een mijlpaal geweest; met de conservatieve strekking moet rekening gehouden worden. Gorbatsjov heeft daar zelfs bevestigd dat hij bereid is ten voordele van het handhaven van een bepaalde richting een van zijn medestanders op te offeren. Jeltsin had immers geraakt aan de voordelen van de Moskouse nomenklatura ...

Veto: Zien ze de buitenlandse politiek, bij voorbeeld in verband met Afghanistan, ook in het licht van die versnelling?

Malfliet: «Ook in het verleden, met de vrede van Brest-Litovsk onder andere, hebben ze grondgebied opgeofferd om 'de revolutie te laten doorgaan'. Nu zullen ze dat ook doen want ze willen op het internationale forum opnieuw kunnen ageren. En ze hopen dus met Afghanistan goed te skoren.»

«Over wat ze na de terugtrekking van de troepen zullen doen, spreekt men eigenlijk weinig. In de Sovjetkranten wordt zeer gevoelig gedaan; foto's van moeders van soldaten die hun zonen wanneer ze terugkeren met linten omhangen, ...»

Veto: En de interne moeilijkheden met de etnische volkeren? Hoe past men de glasnostpolitiek toe in de recente moeilijkheden met de Armeniërs in Azerbeidzjan?

Malfliet: «Ze gaan er een grondige studie aan wijden, de hele persie heeft dus wel wat uitgehaald. Maar dat betekent dat het probleem maanden verschoven wordt. Nu is de vraag of zij zich dat inderdaad kunnen permitteren, of zij inderdaad op die manier de gemeoeders niet bedaren kunnen brengen. Want het leger is tussengekomen om de orde te handhaven, wat daar verschrikkelijk moet geweest zijn.»

«Maar openheid is er niet echt. De westerse journalisten, ook de plaatselijke correspondent in Moskou, moeten afgaan op de getuigenissen van Armeniërs die komen overgevoerd. Men vindt het niet opportuun om in de kranten die vreselijke moorden te gaan beschrijven. Omdat het inderdaad de gemeoeders maar zou opheffen. Het komt zeer ongelukkig; wat zij nu zeker niet naar buiten toe mogen manifesteren, dat is anarchie. Die grote mammoet, die toch zoveel jaren bijbaer vaak met spanningen en met problemen zat, heeft tenslotte dapper voortbestaan. Maar het hele Oostblok is op dit moment een vat buskruit. Men gaat werkelijk tot de uiterste grens, men vat de glasnost aan om de overheid uit te dagen.»

Veto: Nochtans vragen de Armeniërs niet eens onafhankelijkheid, wat de Baltische volkeren wel doen.

Malfliet: «In de Baltische republieken is het altijd woeliger geweest. Wanneer men de geschriften leest, is het daar dat men het meest kritiek, het meest kreati-

viteit vindt, wel vaak tussen de regels. Nu gaan ze openlijk zeer ver; men probeert zelfs een onafhankelijke economische zone te creëren, zoals in China.»

«En de Russische reactie is nogal onhandig, ze geven zelf toe dat ze de traditie niet hebben om met zulke bewegingen om te gaan. De fouten uit de Stalinistische periode worden ondertussen ook erkend. Ze zitten er tegelijk ernstig mee in hun maat dat de in ruil voor de oorspronkelijke bewoners naar ginder gedeporteerde Russen nu de kant van de Balten kiezen. Maar er is nu iets fundamenteel; zij willen opnieuw de Leninistische idee over de hele etnische structuur en het daarop geënte maatschappelijk bestel volgen. Stalin was voor een centralistische gedachte, Lenin veel meer voor een grotere autonomie. Stalin heeft gewoon van de ziekte van Lenin gebruik gemaakt ...»

«Maar het zijn problemen waar ze toch snel zullen moeten op doorwerken. Door hun omvang alleen al vormen die volkeren een bedreiging voor de machtsevenwicht in de Sovjetunie, voor de Witrusen. Nu zijn het nog geïsoleerde acties die werkelijk met volle emotionaleit worden gevoerd. Wanneer men er echt een georkestreerde, gekontroleerde beweging van gaat maken, worden ze als drukkingsgroep pas gevaarlijk.»

Veto: Speelt de kristelijke cultuur een rol in al die kontesterende bewegingen?

Malfliet: «Ongetwijfeld. Ze maken geen officiële statistieken over het aantal kristenen. Maar het is duidelijk dat de Kerk op het ogenblik groeit. Dat weet men, en de houding is aan het verande-

ren. De kommunistische ideologie is verdwenen, men kan niets in de plaats stellen. En men gebruikt de Kerk tegen de totale morele ineenstorting van het regime, zoals men het gezin gebruikt. Men wil vermijden dat de mensen blijven voortleven in dat sociale pakt van Brezjnejev. Zo stuurt men de vrouwen opnieuw naar de gezinshaard. Terwijl men voordien, in de beginjaren, altijd heeft gezegd dat het gezin uit elkaar gerukt moest worden, en men in die richting ook maatregelen heeft genomen.»

Veto: Is het te achterhalen aan welke invloeden Gorbatsjov zelf heeft blootgestaan?

Malfliet: «Hij is werkelijk een kind van de Chroetsjov-periode. Toen was het 'even het venster open en nadien terug dicht'. Maar intellectueel heeft hij gesmaakt wat het zou kunnen betekenen wanneer bepaalde dingen openbloeien in de socialistische maatschappij. Hij heeft daarop zitten broeden, en nu hij aan het bewind is, heeft hij rond zich mannetjes verzameld die fungeren als porte-parole.»

«Nochtans is het mooi gestructureerde programma dat Gorbatsjov naar voren schuift zeker niet totaal zijn eigen werk. Glasnost is duidelijk iets van boven af, net als de economische perestrojka, op gang gebracht bij het aantreden van Gorbatsjov. Het staat ook al in de grondwet van '77, door Brezjnejev uitgevaardigd. En het leefde in een bepaalde laag van de bevolking, vooral dan onder de intelligentsia, iets dat is ontstaan in de Chroetsjov-periode. Maar toen was het meer zoals '68 hier. Het heeft alleen niet de kans gehad uit te zwermen. En die kans heeft het nu wel.»

«Daarom heerst er bij de intelligentsia

nu een beetje een teleurstelling dat het niet vlug genoeg gaat: "Ja, dissidenten terug vanonder het stof halen, maar

alleen de dode dissidenten, niet de levende ...»

Luut De Boel
Lode Desmet

J. Adamek

Het Rijk van het Kwade

Op uitnodiging van de Europakring kwam Josef Adamek een tijdje geleden een lunchdebat volpraten over 'Glasnost en perestrojka - schijn en realiteit'. Adamek was een prominent voorstander van de Praagse Lente, en men durft die al eens een voorbode te noemen van de huidige Sovjet-politiek. In tegenstelling tot de andere geïnterviewden in deze katern is Adamek geen 'objectief' Ruslandkenner. Hij is al evenmin een Rus - en als 'slachtoffer' van het systeem zeker een ander type getuige. Het minste wat je kan zeggen is dat de spreker zijn entoesiasme voor de hervormingen weet te bedwingen. "Allemaal boerenbedrog", zo luidt het, "de USSR blijft een totalitair regime en heeft bovendien niets van haar ambitie opgegeven om de wereld te veroveren."

Adamek vergelijkt de huidige goodwill die Gorbatsjov bij de Oosteuropese oppositie geniet met de naïviteit van een evengene die eerst gekend is, en dan losgemaakt wordt. Dat is objectief gezien een verbetering van zijn toestand. Maar het gevaar bestaat dat hij in zijn oplichting zal denken dat hij vrij is. De geschiedenis van de kommunistische landen is volgens Adamek een aaneenschakeling van periodes waar de ketens respectievelijk gelost en terug in gebruik genomen werden. Maar het systeem is nooit in vraag gesteld.

Het belangrijkste motief van de perestrojka is uiteraard het opvijzelen van de economie. Dat zou echter niet automatisch de konsument ten goede komen, maar in de eerste plaats de militaire inspanningen intensifiëren. Gorbatsjov zou daarin met Peter de Grote kunnen vergeleken worden: meer middelen loskrijgen voor militaire uitgaven.

Strategie

De Russische leider wordt nog meer fraais in de schoenen geschoven. Zo zou hij de intellectuelen aanmoedigen zich uit te spreken om ze in een later stadium des te beter te kunnen opsporen en onder de duim houden. En verder zou de huidige politiek van 'demokratisering' en 'openheid' tot doel hebben het westen om de tuin te leiden en erbo te brengen zijn defensie-uitgaven te verminderen. Wat gezien het overwicht dat de USSR heeft op gebied van chemische, biologische en conventionele wapens, gevaar-

lijke consequenties met zich mee zou brengen.

Adamek schrijft er niet voor terug om de Russen een strategie toe te schrijven om de wereld te veroveren. Eerst zou het Nabije Oosten in hun handen vallen, en daarmee zou West-Europa zeer afhankelijk worden (de olievladen, natuurlijk). Zuidelijk Afrika zou ook in hun handen vallen, wat het Oostblok de heerschappij over de metaalmarkt zou bezorgen. De Verenigde Staten ziet Adamek binnen azenbare tijd onder de voet gelopen worden door de Mexicanen; en de Chinezen zullen Azië wel klein krijgen.

Ziet, vrij bittere gedachten. Adamek kon dan ook, zoals dat met pessimisten wel meer gebeurt, niet rekenen op de sympathie van het publiek. Maar de ervaringen die hij met het regime had, zijn dan ook vrij negatief.

Adamek: «Ik ben ekonomist. In de jaren zestig was ik o.a. werkzaam bij het sekretariaat van de Gatt (General Agreements on Tariffs and Trade, houdt zich bezig met doeanerechten, nvd.) en bij de Oeso. Rond 1968 werd ik directeur van de internationale afdeling van het Parlement en raadgever voor buitenlandse zaken van de voorzitter van het Parlement, na Dubceek de machtigste man in Tsjechooslovakije. Zo kwam ik in contact met de echte, naakte politiek. Dat heeft een grote indruk op mij gemaakt; ik had in die tijd een veel hogere dunk van onze leiders.»

«Na de Russische invasie kwamen de zuiveringen. Zo'n 500.000 mensen ver-

loren hun baan en moesten werk aanmenen dat ver beneden hun niveau lag. Dat is niet niks, 500.000 in een land met vijftien miljoen inwoners. Wat mij betreft, ik moest in een draaibankfabriek allerlei klusjes oppakken, met vrachtwagens rijden en zo.»

«In 1979 kreeg ik de kans naar het Westen uit te wijken. Ik werk nu als senior research associate in de Conference Board in Brussel.»

Dubceek

Veto: U gelooft niet in een mogelijke demokratisering van de Sovjet-Unie. Maar Aleksander Dubceek, uw toenmalige overste, is in een interview zover gegaan Gorbatsjov op één lijn te stellen met de Praagse Lente.

Adamek: «In elk geval is Gorbatsjov zelf het daar niet mee eens. Hij is in Praag geweest, of niet soms? Hij heeft de kans gekregen om voor Dubceek te pleiten. Maar wat heeft hij gedaan? Hij heeft het voor elkaar gekregen Husak af te laten zetten, en hem te laten vervangen door Jakes, die nota bene nog een stuk erger is. Hij was namelijk verantwoordelijk voor de zuiveringen twintig jaar geleden. En wees er maar niet zeker van dat Jakes een simpele overgangsfiguur is. Hij is nu 64. Ik weet niets af van zijn gezondheids-toestand, maar hij kan het nog wel tien jaar volhouden.»

«Ik ken Dubceek. Hij is kommunist gebleven, hij blijft ervan overtuigd dat je de mensen kunt overhalen om allemaal kommunist te worden. Een socialisme met een menselijk gezicht heet zo iets, geloof ik. Maar wat hij gelooft gaat in tegen alle ervaringen die we tot nu toe hadden met de kommunistische regimes.»

Veto: Kan Jakes geen tweede Kadar worden? Die heeft ook de repressie geleid na de Hongaarse Opstand, maar dat heeft hem niet tegengehouden om een, zij het beperkte, liberalisering in zijn land in te voeren.

Adamek: «Dat klopt. Maar Kadar had het vertrouwen van Chroetsjov. Die was blij dat hij Hongarije niet zelf moest leiden, want hij kende niets van het land af. Ook Roemenië heeft zich van de Sovjet-Unie kunnen bevrijden. Ceausescu heeft gewoon alle 'kontroleurs'

weggepromoveerd. Ze kregen een andere, beter betaalde functie, een grotere wagen en een mooiere sekretresse (lacht). Ja, zo gaat dat. Maar in elk geval, ze hadden niets meer te vertellen.»

«De Russen kijken wel uit om ook Tsjechooslovakije die kant te laten ogaan. Ze hebben het er helemaal voor het zeggen, als een soort bezettende mogendheid.»

Veto: Stel dat er, in de nabije of verre toekomst, iemand met de idealen van Dubceek aan het hoofd van de Sovjet-Unie komt. Waarin zou die dan kunnen verschillen van Gorbatsjov?

Adamek: «In 1969 heeft een Rus mij ongeveer hetzelfde gevraagd: 'Is het niet mogelijk dat er ooit een Dubceek komt in de USSR?' Ik vrees van niet. De Russen hebben geen democratische traditie zoals wij die gekend hebben. Eerst het tsaristische regime, dan een paar maanden democratie (de Kerenski-periode), dan de kommunistische diktatuur. Maar wij zijn pas in 1948 kommunistisch geworden en twintig jaar later had je dan nog de Praagse lente daarbovenop.»

Veto: De meeste Oosteuropese oppositieleiden delen Uw pessimisme, zeker na de 'toernee' van Gorbatsjov door Oost-Europa. Gorbatsjov wil geen democratie, alles staat in dienst van de economische heropleving. Maar anderzijds stellen ze dat die hervormingen, ook beperkt ook, een noodzakelijke voorwaarde zijn voor die demokratisering.

Adamek: «Ze zijn te optimistisch. Je kunt de vrijheid niet van boven opleggen. De leiders, hoe verlicht ook, zullen nooit hun voorrechten willen inleveren, wees daar maar van overtuigd. Wat niet wil zeggen dat het kommunisme eeuwig zal blijven bestaan. Ik geloof dat de Gaulle gelijk had toen hij zei: 'La régime change, la nation restera.' Maar niets wijst er op dat we nu al zo ver zijn.»

«Ik heb trouwens niet graag dat men spreekt over ons als Oosteuropaan. Als wij aan het Oosten denken, hebben we het over Japan! Zeg liever: 'Central-europaan.' Praag is immers het centrum van Europa. Het is niet het verdrag van Jalta dat rassen scheidt, ons verschillende huidskleuren geeft.»

Luc Janssens

GLASNOST in VETO

Het Kulturele leven van de Russen

“De censuur is een weldaad voor de literatuur”

Politiek heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in de Russische literatuur. Emmanuel Waegemans, assistent aan de afdeling Slavistiek van de KUL, schreef ooit: “In Rusland wordt van oudsher de politieke en ideologische strijd uitgevochten in de belletristiek”. Het eerste nieuwe geluid dat openlijk stelling koos voor de vernieuwing was volgens hem ook te horen in de literaire wereld. Anderen wijzen erop hoe in het kader van de glasnost de meest geruchtmakende reportages in de literaire tijdschriften verschijnen. Hoe kan het dat literatuur en politiek zo sterk verbonden zijn in een land waar tot voor kort nauwelijks openheid bestond?

Waegemans: «Die traditie gaat terug tot in de 18de eeuw. Toen heeft men in Rusland de pers uitgevonden: de eerste krant verscheen in 1703. In de tweede helft van de 18de eeuw was er een grote bloei van allerhande tijdschriften. Ook toen was er echter al censuur. Tijdens het bewind van Katerina de Grote moest een journalist zich aan drie bepalingen houden: geen kritiek op het koningshuis leveren, de goede zeden in acht nemen en geen godslaster uitspreken. Van in de 18de eeuw was het dus duidelijk dat kranten zoals wij die kennen, niet konden bestaan in Rusland. Een vrije pers en een openbare opinie hebben er nooit bestaan.»

«Onder Nikolaas I, die regeerde van 1825 tot 1855, werd de pers volledig verboden. Tijdens die periode kwam ook de literatuur van de grond. Het was de periode van schrijvers als Poesjkin, Gogol, Lermontov, het begin van Dostoevski. Omdat maatschappelijke problemen toch niet aan bod konden komen in de pers en niet openlijk bediscussieerd mochten worden, was er enkel nog de literatuur. Vandaar ook de neiging om zo “gevoelend”, op een voorzichtige manier, met omwegen te schrijven. Dat is daarna altijd zo gebleven. Enkel in de literatuur kon je iets te weten komen over de problemen van de Sovjet-Unie. Daarom is er ook altijd zoveel gepraat over de rol van de intelligentsia. In Rusland is dat begrip ruimer dan ‘intellectuelen’. Het gaat om intellectuelen die zich verantwoordelijk voelen voor hun land en daardoor gebukt gaan. Dat is ook de reden waarom Gorbatsjov juist die mensen aanspreekt om zijn hervormingsplannen te steunen.»

Veto: *Toch loopt het blijkbaar niet van een leien dakje. Gorbatsjov schrijft in z'n boek: "Vooroordelen ten aanzien van groepen en intolerantie hebben bij schrijvers inderdaad de kop opgestoken in het kader van de nieuwe openheid. Op een gegeven moment liepen de emoties hoog op binnen de literaire wereld." Vanwaar die herrie binnen de schrijverswereld?*

Waegemans: «Dat heeft te maken met de literaire en kulturele atmosfeer die er heerste onder Gorbatsjovs voorgangers. Na de liberalisering tijdens de Chroesjtsjov-periode probeerde Brezjnev de Russische samenleving voorzichtiger te restaliniseren. Dat heeft geleid tot een openlijke strijd tussen intellectuelen en het bewind vanaf '68 tot het midden van de jaren '70. Sommige intellectuelen gaven de moed op en wilden geen enkele dialoog meer aangaan met de Sovjet-autoriteiten. Ze smokkelde hun werk naar het buitenland en publiceerden alleen nog in het Westen. Solzjenitsyn is daar het bekendste voorbeeld van. Vanaf de tweede helft van de jaren '70 is die breuk definitief geworden. Alle opsteken verlieten één voor één het land. Om te vermijden dat de hele intelligentsia dat zou doen, hebben de Sovjets dan toch een klein beetje vrijheid toegestaan. Ten koste van de waarheid konden sommige Sovjetschrijvers toch publiceren. Ze vertelden halfslachtige waarheden.»

die prijs nooit gekregen.»

Veto: *Gelukkig, omwille van de halfslachtigheid?*

Waegemans: «Ja, je kan je bij die man twee vragen stellen. Hij laat in z'n boeken historische thema's aan bod komen, maar vertelt enkel de halve waarheid. Bovendien heeft hij in 1950 de Stalinprijs gekregen voor z'n roman *Studenten*. De Stalinprijs is synoniem voor slecht, eenzijdig en partijdig. Ik kan me moeilijk voorstellen dat zoiets de Nobelprijs verdient.»

Veto: *Daarom sprak u over het zalige van de censuur. Is leven met censuur toch ook niet zeer moeilijk?*

Waegemans: «Een platvloers artikel schrijven tegen een bepaalde persoon of tegen een bepaalde instelling is natuurlijk makkelijker dan dat voorzichtig en met veel omwegen te doen. Die tweede manier van schrijven is dus moeilijker, maar is tegelijkertijd een weldaad voor de literatuur. Voor de waarheid daarentegen, voor het oplossen van problemen is censuur natuurlijk helemaal niet efficiënt.»

Ivanov de Dronkaard

«Hier heeft men vaak een verkeerde visie op de Russische censuur. Men denkt vaak dat er onder de voorgangers van Gorbatsjov een veel strengere censuur was. Dat is niet helemaal waar. Ook toen kon er over zeer veel onderwerpen geschreven worden: over prostitutie, over moord, over corruptie,... Alleen niet over militaire geheimen, maar dat mag hier ook niet. Er zijn wel twee belangrijke verschillen met de situatie onder Gorbatsjov. Vroeger mocht een journalist nooit veralgemenen. Hij mocht zeggen: Ivanov uit dat bepaalde dorp is een dronkaard die te laat op z'n werk komt. Hij mocht echter geen algemeen artikel schrijven waarin gezegd werd dat er 15 % absenteeïsme is, 30 % dronkenschap op het werk,... Hij moest het altijd individueel houden. Een tweede belangrijk verschil is dat de problemen vroeger steeds benoemd moesten worden als betreurenswaardige overblijfselen van het kapitalistische verleden of van de Tsaaristische tijd. Dat is ondertussen al zo'n 70-tal jaar geleden, maar toch werd daar nog altijd mee gejongleerd. Nu mogen deze problemen geplaatst worden in het systeem van Gorbatsjovs onmiddellijke voorgangers, waarvan hij aantoonde dat het op meer dan één terrein gefaald heeft.»

Veto: *De jongere generatie zou de schrijvers verwijten dat ze zich teveel met het verleden, de oorlog, de revolutie en de periode van de persoonlijkheidskultuur (het Stalintijdperk) bezighouden. Komen hedendaagse problemen weinig voor in de Russische literatuur?*

Waegemans: «Nee, dat is zeker een veralgemening. Sinds het einde van het Stalintijdperk kunnen hedendaagse problemen zeker aan bod komen: eenzaamheid, problemen met je partner,... Seksuele problemen kunnen nog niet. De seksroman is een zo goed als onbekend genre in de literatuur. Bepaalde werken van Nabokov bijvoorbeeld mogen ondertussen wel gelezen worden, maar voor zijn *Lolita* zijn ze nog veel te stom en te preuts. Daarbuiten zijn er heel wat hedendaagse onderwerpen haalbaar. Toch zijn er nog vele schrijvers naar het buitenland geëmigreerd. Het interessante is dat deze schrijvers zich daardoor ook konden bezighouden met taalkundig-stilistische, formele experimenten. De Russen houden helemaal niet van modernistische literatuur: auteurs als Joyce, Proust, Kafka,... moeten ze nog ontdekken. Ze hebben wel modernistische literatuur gehad in de jaren '20 maar dat is toen hardnekkig onderdrukt. Dat steekt nu voorzichtig opnieuw de kop op, maar kan officieel niet gepubliceerd worden. Een detectiveroman waarin allerlei negatieve verschijnselen aan bod komen, kan ook niet. Ook de egotripiteratuur, het eindeloze gepleier in de eigen ziel, komt niet voor.»

Veto: *De Russen houden van hun schrijvers en kennen hen groot gezag toe?*

(Foto Hendrik Delagrange)

Waegemans: «Dat heeft te maken met het feit dat er geen publieke opinie bestaat. De schrijvers zijn de enigen die zich met maatschappelijke problemen kunnen bezighouden. Schrijvers en kunstenaars worden in Rusland gewoon op handen gedragen. Wanneer wij Hugo Claus of Harry Mulisch zien lopen, zouden we deze schrijvers zeker niet durven aanspreken. In Rusland worden schrijvers gearandeerd aangesproken, ze krijgen massa's brieven. Het is zeker niet toevallig dat de akelige problemen die nu in de Sovjetunie opgeworpen worden, niet bekomentarieerd worden door journalisten maar door schrijvers en wetenschappers. Een van de grote spreekbuizen van de hervormingen is een specialist op het vlak van Oudrussische literatuur. Kun je bij ons voorstellen dat een specialist Midden-Nederlandse literatuur een uitspraak zou doen over Voeren? Dat is hier totaal onvoorstelbaar.»

Veto: *Kultuur leeft in Rusland, zou je kunnen zeggen.*

Waegemans: «Ja, alles wat met cultuur te maken heeft, is zeer geliefd: boeken, tentoonstellingen, theater... Ze hebben een veel grotere honger naar alles wat met cultuur te maken heeft dan wij. Je kan je misschien de vraag stellen of een land dan wat ongelukkiger, wat diktoriaal moet zijn om een intensieve kulturele belangstelling op te wekken.»

Veto: *Kultuur als een vluchtmechanisme uit de saate werkelijkheid van alledag?*

Waegemans: «Misschien wel, ja. Ondanks twee, drie jaar Gorbatsjov zijn er nog altijd zeer weinig voorzieningen op het vlak van ontspanning. De Sovjetunie is een zodanig primitief land dat alles wat maar enigszins met service, met de non-profitektor te maken heeft, braakliggend terrein is: kafees, dansings, eetgelegenheden, interessante boeken... De televisie is ook nog altijd zeer saai. Er

wordt wel veel aan glasnost gedaan op de televisie, maar altijd op een verschrikkelijk belerende, moraliserende manier. Amusementsprogramma's bestaan niet. De mensen vluchten dus in de hoge cultuur: theater, literatuur,...

«De *joint-ventures* die nu mogelijk zijn, openen dan ook grote perspectieven. Ik geef een voorbeeld: aan de universiteit van Moskou studeren dertigduizend studenten. Als je daar buitenkomt, moet je kilometers zoeken om een eet- of drinkgelegenheden te vinden. Wanneer je vlak voor de poort van de universiteit een Belgische frituur zou openen, dan ben je op een jaar schatrijk. In Rusland zijn fortuinen te verdienen.»

Veto: *Hoe schat u de kansen van de hervormingen in?*

Waegemans: «Wanneer ze in Rusland niet op een zo breed mogelijke manier – dat betekent: op het niveau van kafeeprijs, voor jan en alleman – kunnen praten over het verleden van 1917 tot de dag van vandaag, dan geraken ze er nooit uit. Uit de lektuur van Gorbatsjovs boek maak ik op dat hij helemaal niet het goede voorbeeld geeft. Hij heeft het over de duizenden slachtoffers van Stalin. Volgens berekeningen gaat het om 60 miljoen. Laat Solzjenitsyn overdrijven, laten we de helft nemen: 30 miljoen. Laten we één vierde nemen: 15 miljoen. Toch lees je over 15 miljoen mensen in een handboek van de univer-

siteit van Moskou, de meest prestigieuze universiteit: “In de periode van de persoonlijkheidskultuur (wat een eufemisme is voor de terreur en het banditisme onder Stalin, Waegemans) waren vele Sovjetburgers het slachtoffer van persoonlijke willekeur”. Als er op dat niveau gepraat wordt, dan zie ik voor de openheid en voor de Bewalliging van het verleden een zeer sombere toekomst weggelegd.»

De Bende: een voorlopige syntese

Die jaar geleden had de publieke opinie de mond vol van de CCC-aanslagen, het Heizeldrama en de Bende-raids. Al dat gepraat leidde al gauw tot menig geschrijf. Over Pierre Carette & Co verscheen vorig jaar een werkstuk van PvdA-advokaat Xs Vander Velpen. Een boek over het Heizeldrama wordt tegen 1990 verwacht, het jaar waarin de volgende Mundial plaatsvindt. Blijft dus nog de Bende van Nijvel. Daarover organiseert de Criminologische Kring een debat op woensdag 23 maart in de Grote Aula. En uitgerekend enkele dagen voor het begin van het proces in Bergen tegen 'de Borains' verscheen een livjige "documentaire" van Paul Ponsaers ('De Morgen') en Gilbert Dupont ('La Dernière Heure'): een 'voorzichtig' boek waarin niet direkt harde stellingen worden ingenomen.

Het boek begint met een duidelijke waarschuwing: "In deze publicatie zal de lezer dus niet de oplossing van het 'Bende'-mysterie vinden". De opzet van "dit journalistiek product" (p. 7) is bescheidener: "Het doel ervan is de lezer enig zicht te geven op de stand van zaken in dit gerechtelijk dossier". Diezelfde lezer weet dus meteen waaraan zich te houden: een gedetailleerd overzicht van de schokkende gebeurtenissen die zich tussen 13 maart 1982 en 9 november 1985 in ons land afspeelden. Wie deze data aandachtig bekijkt, botst direkt op een eerste verdienste van beide auteurs. Immers, sommigen denken dat de Bende enkel verdacht wordt van 8 warenhuis- overvallen waarbij in totaal 21 dodelijke slachtoffers vielen. Wie het boek leest, stelt vlug vast dat de Bende heel wat meer misdrijven op zijn kerfstok heeft. Via verschillende en zeer precieze verbanden worden ogenschijnlijk los van elkaar staande feiten, personen uit allerlei milieus en onderzoeken in andere dossiers (zaak-Pinon, ...) in Bende-perspektief gebracht.

Deze doorgedreven 'kompilatorische' werkmethode levert natuurlijk heel wat verrassingen op. Een voorbeeld: op vrijdag 6 mei 1983 werd wachmeister Iste klas Daniel Choquet door Kaci Bouaroudj, een trouwe en diskrete tipgever van de BOB in Bergen, opgebeld om te melden dat Adriano Vittorio (die momenteel samen met Bouaroudj terecht staat in Bergen) de GB in de rue Léon Houtart in Houdeng-Goegnies de

volgende dag tegen sluitingstijd zal overvallen. Deze tip is inderdaad korrekt: op zaterdag 7 mei wordt de GB beroofd door twee gewapende mannen met onbedekt gelaat. "De BOB van Bergen verspreidt kort nadien de robotfoto's van de twee bandieten. Geen van beiden lijkt op Adriano Vittorio, die met zijn hazelp en zeer karakteristiek gezicht heeft. Wachmeister Iste klas Daniel Choquet begeeft zich naar Jemappes, naar het kafee dat wordt uitgebaat door Kaci Bouaroudj. Aan de tapkast van de 'Monopole' valt de Algerijn uit de lucht. Begin die lente al had hij Choquet ingelicht over een slag die de bende in de Borinage zou slaan en had hij de rijkswacht verzekerd dat de geplande overval zeker zou plaatsrijpen. De rijkswacht had geen bijzondere maatregelen getroffen..." (p. 89).

Spurwerk

Soms zijn deze verrassingen zo spektakulair dat men zich afvraagt of de informatie wel getrouw is. Vanwaar halen de auteurs eigenlijk 'de mosterd'? Het feit dat in het boek een aantal niet vrijgegeven documenten en foto's staan afgedrukt, laat sterk vermoeden dat de informatie grotendeels van binnen de politiezone en/of gerechtelijke kringen zakt komt. Maar anderzijds hebben de auteurs blijkbaar ook heel wat 'veldwerk' verricht. "Op Michel Cocu's beschuldiging dat Bouaroudj tot de Brabantse doders behoord zou hebben,

dat hij onder andere een van de bij de bloedige roofovervallen op de Colruyt in Nijvel gebruikte wagens zou bestuurd hebben, antwoordde hij met volgende ontpenende repliek: 'Ik kan niet autorijden, ik heb niet eens een rijbewijs...'. Verschillende door ons in Jemappes geraadpleegde getuigen hebben inderdaad bevestigd dat, toen Bouaroudj daar een café uitbaatte, hij iedere morgen per fiets aankwam...' (p. 150). En ook met Vittorio hebben de auteurs minstens één persoonlijk gesprek gehad: "Bij het opbieten van zijn leven, is Vittorio in geen enkele van de valstrikken getrappt die we hem hebben gespannen" (p. 125).

Inzake de geloofwaardigheid en de volledigheid van het feitenmateriaal valt dus weinig aan te merken. Meer moeilijkheden stelt de lezing ervan. Juist omwille van zijn inhoud vraagt het boek, vooral dan het eerste hoofdstuk, veel moed en aandacht van de lezer. Lezen 'met tussenpozen' is dus aangeraden. Om de lektuur toch enigszins makkelijk te maken, wordt debetbewust géén zwaar op de handse schriftjij gehanteerd en worden juridische moeilijkheden zoveel mogelijk in gewone mensentaal vertaald.

Verder doet het boek soms ook romanesk aan. Dit komt de leesbaarheid zeker ten goede, maar aan de andere kant komt het idyllisch proza op de meeste plaatsen lachwekkend, zonet grotesk, over. Wat bijvoorbeeld te denken van volgende passage: "Een prachtige zomernacht in het noorden van Frankrijk. Op acht kilometer van de Belgische grens. Late paartjes op weg naar huis, lopen langs de fontein op de place des Nations van Maubeuge en waarden de koelte die ze brengt" (p. 13). Tegen de bloedige achtergrond van de Bende-geschiedenis vermijnt men best dergelijke 'feerscheppingen'. Anders vervalt men al gauw in 'bloed- en tranenjournalistiek' die via kontrastering alleen maar tot verregaande stigmatisering leidt. Waar het eerste deel de gepleegde feiten in kaart brengt, handelt deel twee over

het onderzoek in Nijvel, later in Charleroi. Het bespreekt daarbij de zogenaamde 'bende uit de Borinage' rond de gewezen politiemans Michel Cocu. Het derde deel gaat dan nader in op het Dendermondse onderzoek. Het start bij de figuur van Philippe De Staerke, gaat over op adjunct-gevangenisdirecteur Jean Bultot, om te eindigen bij de moord op FN-man Juan Mendez. Uit het opgehangen beeld van de ten tonelle gevoerde figuren blijkt andermaal de grote waarde van het boek: de opgestelde biografieën zijn verbluffend gedetailleerd. In beide hoofdstukken ontpopt het boek zich dan ook tot een degelijk naslagwerk.

Ook de manier waarop het gerechtelijke onderzoek werd uitgevoerd, en ook niet werd uitgevoerd, wordt grondig uit de doeken gedaan. Kritische kanttekingen worden gemaakt bij de vele nalatigheden en 'fouten' (wapenexpertises,...) van de speurders. Spijtig genoeg leidt dit laatste niet tot een expliciete aanklacht tegen bepaalde 'algemene' wantoestanden binnen ons justitieel apparaat. Zo wordt bijvoorbeeld gerefereerd van leer getrokken tegen Jean Deprière, procureur bij het parket te Nijvel, die stelselmatig weigert de politieke piste te bewandelen. Volgens Deprière behoort de Bende tot wat men het nieuwe gangsterisme noemt. Dit concreet geval was een uitstekende aanleiding om erop te wijzen dat 'om 't even welke procureur een 'scharniermoment' is in een gerechtelijke procedure: hij stuurt het onderzoek, beslist over seponering, enzovoort.

Een pleidooi ter beperking van zoveel macht vinden we in het boek niet terug. De auteurs blijven steken in een opsomming van feiten die moet aantonen dat Deprière ongelijk heeft.

Omtrent de politieke verklaring van het Bende-fenomeen zijn de auteurs minder voorzichtig. Volgens deze hypothese zou het zaaien van blinde terreur de interne spanningen dermate moeten opdrijven dat een psychose van onveiligheid ontstaat bij de bevolking, met een verlies aan democratische beginstelen en het opdrijven van het politieel arsenaal als concrete gevolgen. "Het moet duidelijk zijn dat deze strategie van de spanning thuishoort in geperverteerde geesten van bepaalde fracties in het extreemrechtse politiek landschap", luidt het in het voorlopig besluit. "Toeval of niet, maar in elk van de doorgevoerde onderzoeken, is op de achtergrond een dergelijke politieke schaduw aanwezig ... Het is dan ook niet verwonderlijk dat figuren als Bultot of Bouhouche hierbij in het vizier komen" (p. 293). Meer concrete namen kunnen of willen de auteurs alsnog niet kwijt. Logisch, want het Bende-dossier is tot op heden nog verre van opgelost.

Herwig Willaert Paul Ponsaers en Gilbert Dupont, *De Bende - een documentaire*, Epo, 307 blz., 595 fr.

Op woensdag 23 maart om 20 u. organiseert de Criminologische Kring in de Grote Aula een debat over de Bende van Nijvel (zie Agenda)

ZOEKERTJES

- Gezocht: volledig skelet. ☒ Werner Van Camp 03/888.50.70.
- Verloren: grijze kw met portefeuille, Geert Claes, Minderbroederstr. 11 ☒ 22.59.51.
- Verloren: ring mica (met foto in). Sentimentele waarde. Goede beloning. Maarboot, Diestsestraat 117/4 Leuven, 3000 of ☒ 016/26.17.85 (17-18 u).
- Zdrastvujeti, tavarisjti besjika. Dobrij vjetsyj. Kak vi pezivajiti? Vi penjanajiti? Ajsjom vu gevarijti? Gevarijti paruskij!
- Cale en Nico treden op in Brussel (do 24/3). Wij zoeken vervoer voor 2 pers. Gert Walravens, K. Albertaan 5, Leuven.
- Wil hij/zij die di. 23/2 mijn donkerblauwe anorak meenam uit de rechtsbom, en wiens jas ik meenam, eens bij mij langskomen om te ruilen? Peter V., Bogaardenstraat 57.
- Klio zoekt nog steeds een gemeenschaphuis of toch minstens enkele vrijkomende kamers in hetzelfde kot. Z.w. Filip Lenders, Mechelsestr. 202 of Parkstraat 35.
- Tk: herenfiets, Gdst, minder dan 1000 fr, Bogaardenstr. 103, bij Steven.
- Gevonden in kafeteria L&W: portefeuille met 2500 fr en 1 (intieme) brief gericht aan Peggy. Bevragen bij Gert 02/751.90.94.
- Te koop: elektrische schrijfmachine (merk: Brother). Prijs overeen te komen. Z.w. Johannes XXIII blok A K66 - Tervuursevest 141 - Heverlee (na 20.00 u).
- Ik heb een tijdschrift gevonden met daarin 2 (twee) ongebruikte telecards. Wie 't tijdschrift kan beschrijven, mag ze komen halen. M. Heirman, Ravenstraat 105.
- Wie wil met mij van kot ruilen? 3700 fr. alles inb. Prima! Toon, Maria-Theresiastraat 13.
- Verloren: beige regenjas, lang, blauw kraag, merk Scapa, op 17/3 tsn. 10.30 u en 10.45 u omgev. Minderbroederstraat - Prijsstraat. Terzede: Tiensestraat 40 app. 311 (Johan). Beloning

- Gevonden: bril in grijze brillendoos aan de Naamsepoort. Af te halen: E. Vlieberghstraat 11 bus 7. Zonder dank.
- Met wie kan ik vrij of za meerdieningen tegen vergoeding naar Rotterdam. ☒ 22.22.86 William.
- Al uw typwerk, mevr. Vandebroek, 050/33.08.94. Bellen na 18 u.
- Brief voor Sofie Daenekindt. Toegekomen op Onze Lievevrouwstraat 1, 3000 Leuven. Gelieve af te halen, bellen bij Philip of Toon.
- Homo- en Lesbienneentrum De Roze Drempel verzorgt onthaal elke donderdag van 20 tot 22.30 p/a Amerikaanse 3, 3000 Leuven, 016/22.85.82.
- Gezocht: vrijwilliger voor persdokumentatiecentrum (vrijstelling van stempelcontrole), 's Meiersstraat 5, ☒ 016/22.44.38.

Psychologische Kring

- Ma 21/3 om 21.30 u Raad van Beheer in de Shrink.
- Do 24/3 om 21.00 u Paasfuif in de Shrink, ink. gratis.

VRG

- Di 22/3 om 13 u Verkiezingsdebat in De Valk.
- Do 24/3 Valkleest met om 14.30 u opening en groot prokreatie-spel, om 15.00 u voetbalmatch professanten, om 16.30 u optreden Johan Verminnen, om 18.30 u barbecue, om 20.00 u Schudden voor gebruik (Oompjes kinderen), om 21.30 u Shaking Spears en om 23.00 u Clouseau.

Het Stuc en Blauwe Maandag

Integriteit of nonchalance

In De Morgen van 8 maart 1988 stond in de rubriek lezersbrieven een nogal giftig stukje proza van Guy Joosten (artiestiek leider van de Antwerpse Blauwe Maandag Compagnie) over het Stuc, en meer bepaald over teaterprogrammatoren Peter De Jonge. Guy Joosten verwijt daaraan Peter De Jonge (en het Stuc) dat hij "de regels van het goed fatsoen" overtreedt heeft in zijn manier van werken met deze compagnie, meer bepaald bij het (niet) programmeren van de Blauwe Maandag voorstelling *Oidipos/Kommentaar*. Een misverstand? Nonchalance? Opzettelijke slordigheid? Veto luisterde naar de twee versies.

Oidipos/Kommentaar werd het eerst geprogrammeerd in november 1987, in het kader van 'O Tempora' en tien jaar Stuc. Blauwe Maandag kreeg te horen dat ze konden komen spelen op 25 en 26 november, en reserveerde die dagen. Ongeveer een week vóór die data veranderde het Stuc eenzijdig de afspraak en bood het gezelschap twee andere data aan. Die waren echter al bezet, dus ging de voorstelling helemaal niet door. Blauwe Maandag stuurde iemand naar Leuven om het publiek in te lichten, en het Stuc liet weten dat "om technische redenen" de voorstelling niet kon doorgaan.

Misverstand

De Jonge: "Dat met die data was inderdaad een fout van ons. Of dat nonchalance was, weet ik niet. Noem het een professionele fout. Afgelasting 'om technische redenen' zou ik geen leugen noemen: technisch is heel ruim op te vatten en bovendien is het de vraag of het publiek wel een boodschap heeft aan die details."

"Het hele misverstand berust op wat daarna gebeurd is. Ik wilde mijn fout goedmaken naar de artiest toe, dus bood

ik aan de voorstelling opnieuw te programmeren, en nam ik een optie op 9 maart. Een optie nemen betekent dat je pas later echt besluit of je die voorstelling ook effectief brengt. Schijvens (de manager voor Vlaanderen van Blauwe Maandag, nvdv) beweert dat ik onmiddellijk van een contract gesproken heb. "Het is dus zijn woord tegen het mijne."

"Blauwe Maandag brengt wel kwaliteitswerk, maar het past niet echt binnen wat het Stuc voor de rest brengt, Discordia, Nieuw West, enzovoort. Nu, binnen het kader van 'O Tempora' kon de voorstelling wél, omdat ze de discussie kon loswaken, onder andere door het procédé van acteurs in het publiek. Als losse voorstelling zag ik *Oidipos/Kommentaar* niet echt zitten, en die integriteit als programmatoren heb ik laten prevaleren. Ik geef toe dat ik fouten heb gemaakt, maar ik wil consistentie behouden in wat ik programmeer. Daar wil ik nog aan toevoegen dat het geen oplossing is na zo'n incident de ander gaan zwart te maken via een lezersbrief. Ik ken zelf ook verhalen over Blauwe Maandag of over Schijvens... Zo'n lezersbrief is geen praktijk."

Bij Blauwe Maandag hoorden we een

ander geluid. Het sekretariaat ontkent dat er sprake was van een optie, "want dan zouden we geen contract opsturen naar 't Stuc. Bovendien weigerde De Jonge met ons te praten en is hij pas voor Paul Schijvens aan de telefoon willen komen. Het resultaat van heel de zaak is dat wij nu een stuk schichtiger geworden zijn: bij het contract zullen wij voortaan een wissel insluiten, om veilig te spelen."

De slotzin van de lezersbrief stelt de vraag of "men deze heren hun speelgoed niet moet afnemen". Aan Luc Perceval, zakelijk leider van de groep, de vraag of zo'n oproep niet wat overtrokken is. "Het is geen oproep. Ik stel alleen de vraag of mensen die subsidies krijgen daar niet professioneel mee om moeten gaan. De werkwijze van het Stuc bestaat voor een deel over ons bestaansrecht, ze behandelen ons als een troepje zigeuners waar je mee kan doen wat je wil."

"Het is de eerste keer in ons bestaan dat we met een dusdanig amateurisme gekonfronteerd worden. De Jonge blundert een eerste keer, en blundert daarna weer. Ik heb gerust begrip voor artistieke beweegredenen, maar dan moet hij dat zeggen en ons niet tot de laatste minuut in het ongewisse laten."

Koen Van Muylen

ZOEKERTJE

Zoekertjes zonder commercieel oogmerk (gezocht, gevonden, verloren e. d. zijn gratis: andere semi-commerciële zoekertjes (te koop, te huur, tikwerk) worden betaald naargelang de ruimte die ze innemen (zie rooster).

De redactie behoudt zich het recht voor een zoekertje niet te plaatsen. Gebruik onderstaand rooster, 1 teken per vakje, 1 vakje tussen de woorden. Zenden aan of afgeven op 's Meiersstraat 5.

10	BF
20	BF
30	BF
40	BF
50	BF
60	BF

Kringverkiezingen Rechten

Alleen de kamelen ontbreken nog

Ieder jaar steken ze omstreeks dezelfde tijd de kop op. Nu eens in mindere mate, dan weer wat harder. Maar zo platvloers commercieel als dit jaar werden ze sinds mensenheugenis niet meer gebakken in de Valk: de kringverkiezingen. Drie ploegen dingen naar de zege. Twee serieuze en een lolploeg. Vijf voor twaalf lijkt als voornaamste programmapunt immers het bekomen van een tweede ping-pongtafel voorop te stellen. Tenminste iets concreets, wat je moeilijk kan ontdekken onder de liters bier, "stunts", en afficheslag van *Wedden dat?* en *Recht door Zee*.

Woensdag wordt het pleit beslecht, nadat het huidige presidium daags voordien een - statutair verplicht - debat organiseert. Donderdag op het Valkfeest mag de nieuwe preses dan opstaan.

"We moeten ons programma en onszelf verkopen aan jullie", aldus kandidaat Bart Somers in het programmaboekje van zijn *Recht door Zee*. Hans Vanoorbeek en zijn *Wedden dat?* blijken het daar in de praktijk volmondig mee eens te kunnen zijn. Zo iets blijkt alleen maar met "grootse stunts" te kunnen. Nonkel Bob en Felice Damiano, Jo met de Banjo en Michel Follet, bananen- en frisdrankbedelingen, alpinisten op de muren van de Valk... allemaal moeten ze helpen in de gunst van die kiezer te vallen. Alleen een kamelenkoers *à la* Ekonomika enkele jaren terug misten we nog.

Zo iets kost natuurlijk geld, maar ook

Jat is allang geen probleem meer. Brouwerijen, verzekeringsmaatschappijen, bananenplukkers, en natuurlijk ook de banken doen hun duitjes in de zak. De programmaboekjes puilen dan ook uit van de stichtende boodschappen van die sponsors.

VRG ziek

Zoals iedere verkiezingslag wordt ook deze gekenmerkt door kritiek op de voorgangers en de belofte alles beter, moeier en sneller te realiseren. "Er schort iets met het VRG." *Wedden Dat?* wil de logge kringstrukturen gaan doorbreken en een beleid voeren, gespiegeld aan de studentennoden. Hoe zo iets moet

gebeuren blijft wel in het vage: "een professionele aanpak, zowel op organisatorisch als op economisch vlak." *Recht door zee*, een afgietsel van de huidige ploeg, heeft daarentegen wel (een beetje) nagedacht over alternatieven. Daaronder doet 'open evaluatievergadering' dienst als toverwoord.

Ook op de huidige Loko-malaise wordt door beide ploegen handig ingespeeld. *Recht door Zee* wil de koepel verlaten indien er geen grondige hervormingen komen, want wat er nu binnen Sociale Raad en Kultuurraad gebeurt is volgens hen volkomen onaanvaardbaar. Waar de klepel echter precies hangt, kom je van hen niet te weten. *Wedden Dat?* doet het zo mogelijk nog beter. Het VRG zal met hen helemaal geen 'politieke' standpunten mogen innemen, want iedere student denkt toch verschillend. Een gemakkelijheidsoplossing als je 't ons vraagt.

Erasmus, 1992, de nakende programma-hervorming, en de werkcolleges worden

kring

VERKIEZINGEN

door beide ploegen aangekaart, en daar blijft het dan ook bij. Daarnaast worden de traditionele werkpunten van het VRG door allen nog eens op een rijtje gezet: pleitoefeningen, opvang eerste kanners, kursusdienst, kringsecretariaat, hete hangijzers, en het kringblad.

Bizar is zonder meer dat deze inhoudelijke werking het volledig moet ontgelden in de verkiezingscampagne. Buiten een snel afratelen van hogeregenoemd lijstje, met een duidelijke klemtoon op het fuiven en de sport, hoorden we er niets over. Laat ons hopen dat het verkiezingsdebat daar tenminste iets aan vermag te veranderen. Nu lijkt het er sterk op dat de stem van de rechtstudent gewonnen moet worden met kadootjes en de hele resem Vlaamse vedetten, liefst door de verschillende ploegen na elkaar voorgesteld binnen hetzelfde lesuur. En dan hebben we het nog niet gehad over het eindeloos naäpen van elkaars vondsten. Zo hebben beide ploegen een week lang kafeetje en kopieerzaak gespeeld, zondagavond zelfs taxiëte van het station naar ieders kot, en willen ze allemaal aparte valven voor het VRG.

Platvloerse commercie kan leuk zijn, maar teveel is teveel.

Geert Coene

Strengere controle op nachtlawaai

Feestvarkens en drillboren

In menig kafee en op verschillende fuiven moest men de voorbije weken met lede ogen toezien hoe het nachtlawaai aan banden werd gelegd. De feestverstoorder was telkens de Luveense stadspolitie die zich heeft voorgenoemen strengere controles te houden en maatregelen hieromtrent te treffen naar de toekomst toe om problemen te vermijden. "Het nachtlawaai is er de laatste tijd niet erger op geworden, maar de bevolking is minder verdraagzaam geworden", aldus commissaris Leenders die ons zijn verdere voorname uit de doeken deed.

Momenteel is de geluidsgrens bij Koninklijk Besluit op 90 decibel vastgelegd. Bovendien mag men bij de buren ook niet meer dan 35 decibel in de oren geramd krijgen. Elke overtreding hierop kan, gezien het gaat om een KB, correctieel vervolgd worden. Aanvankelijk speelde men in Leuven met het idee om die grens te verlagen tot 80 dBA. Dit zou evenwel een heel drastische verlaging betekenen en een te omslachtige procedure vergen, omdat de uiteindelijke beslissing slechts zou kunnen genomen worden op het niveau van de Vlaamse overheid. Voorlopig blijft de

grens dus op 90 dBA/35 dBA en men denkt nu aan het eventueel inbouwen van apparaten in de geluidsinstallaties, waardoor men niet meer boven de 90 dBA kan geraken. "Als men zich aan deze normen houdt kan men evenwel toch nog in de problemen komen. Er is namelijk ook nog artikel 561 van het politiereglement dat handelt over het verstoren van de nachtrust tussen zonsopgang en zonsopgang. Het houdt in dat de politie in de late uurtjes zonder decibelmeter, dus nogal subjectief, kan bevelen om een kafee te sluiten of de muziek af te zetten."

De ideale oplossing voor zowel de slapers als de feestvarkens is volgens commissaris Leenders een voldoende en doeltreffende isolatie van kafees en zalen. Er bestaat namelijk zo iets als officiële adviseurs, erkend door de Vlaamse overheid, die gespecialiseerd zijn in geluidsisolatie. Zij kunnen eer zaak zodanig isoleren dat als je 90 dBA uit je luidsprekers perst, de buren er nauwelijks iets van merken. "Dat is specialistenwerk. Zo is bijvoorbeeld het probleem van de *Driepap* opgelost. Week na week bleven de klachten van de buurtbewoners binnenstromen. Ze wilden dat we de zaak direct zouden sluiten. Maar wij leven toch niet in een politiestaat, nietwaar. Wij moeten de juridische weg volgen. Ik heb de uitbaster aangeraden zo'n adviseur te kontak-

teren. De hele zaak is nu geïsoleerd en ze heeft een attest van de Vlaamse overheid."

Tijdens de eksamen zijn de rollen echter omgekeerd. Dan zijn het de studenten die het op hun zenuwen krijgen als er tijdens de braderie net onder hun raam een luidspreker al het moeie dat het Vlaamse chanson ons heeft te bieden hangt uit te braken, of als de 'mannen van de gas' het idee in hun hoofd krijgen om twee weken na de 'mannen van het water' nog maar eens de straat open te breken. Met de drillbore natuurlijk! "We krijgen inderdaad altijd veel klachten van studenten tijdens de bloperiode. We kunnen daar evenwel niks aan doen. Er zijn in verband hiermee geen afspraken tussen de gemeente enerzijds en de nutsvoorzieningen (gas, water, elektriciteit) anderzijds. Ook braderies en kermissen zullen er altijd blijven."

Geen oplossing dus voor de meute wanhopige studenten die nu al tilt slaan en allerlei vreemde zenuwtrekjes krijgen als ze durven denken aan de Gambreusfeesten, een reeks kermissen en de opeenvolging van braderies. Misschien geen slecht idee om zo'n adviseur op je kot aan het werk te zetten. Of komen dit jaar de 'mannen van den bouw'? Met een joekel van een heimachine natuurlijk.

Filip Dutoit

24 AGENDA

Samenstelling: Didier Wijnants

Maandag 21 maart

- 15.00 u **LEZING** Over de drempel van ouderdom in de Oudheid, door prof. A. Van Hooff (Nijmegen), in het Erasmushuis (8ste verdieping), Blijde Inkomstr. 21, ink. gratis, org. E. Eyben.
- 16.30 u **LEZING** Geneesheren in de Oudheid over ouder worden, door J. Godderis, geronto-psychiater, in het Erasmushuis (3ste verdieping), Blijde Inkomstr. 21, ink. gratis, org. E. Eyben.
- 19.30 u **KWIS** De Vlaamse Voetbalhersen 1988, voorronde van de grootste voetbalkwis van Vlaanderen, in Alma 2, org. Business Sponsoring Société.
- 20.00 u **FASSBINDER** In Eenem Jahr mit 13 Monden (1978), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.
- 20.30 u **ONTMOETING** Eucumenische delegatie uit El Salvador, in Jan Stasstraat 2, ink. gratis, org. UP.
- 22.30 u **FASSBINDER** Die Ehe der Maria Braun (1978), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.

Dinsdag 22 maart

- 19.00 u **BEIAARD** Beiaardconcert door Luc Rombouts, Universiteitsbibliotheek.
- 20.00 u **FASSBINDER** Querelle (1982), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.
- 20.00 u **FILM** De leeuw, de heks en de klerkast, naar een sprookje van C.S. Lewis, tekenfilm voor groot en klein met paastematiek, in Mechelsestraat 114, ink. gratis, org. University Action.
- 20.00 u **LITERATUUR** De roman: J.P. Rondas (BRT) over L.P. Boon, in 't Stuc (1ste verd.), org. Wel.
- 20.15 u **KONCERT** Aulacongen van het Universitair Harmonieorkest o.l.v. Frans Cuyper, met werk van Mozart, Wagnier, Van der Roost, Fucik, Sterneveld, in Grote Aula, ink. 80/120, org. KUL.
- 22.30 u **FASSBINDER** Bolwieser (1976-77), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.

Woensdag 23 maart

- 14.00 u **BEURS** Info-beurs over Zelfstandig Beginnen (tot 17.00 u), in Universiteitshal, ink. gratis, org. Coördinatiecommissie Plaatsingshulp.
- 20.00 u **FASSBINDER** Nora Helmer (1973) (Engelse ondertiteling), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.
- 20.00 u **DEBAT** De Bende van Nijvel, debat met Paul Ponsaers (De Morgen, auteur "De Bende"), Frank De Moor (Knack), Luc Van den Bossche (SP), Hugo Covelliers (VU) en onder voorbehoud iemand van de Generale Staf van de Rijkswacht, mod. Flip Voets (BRT), in Grote Aula, org. Criminologische Kring.
- 20.30 u **DANS** Stralen, van Rosette de Herdt (Huiswerk-project Stuc), in Stuc, ink. 100/150, org. Stuc.
- 20.30 u **DISKUSSIE** In de reeks "De kwestie van het postmodernisme": Postmodernisme in de literatuur, geleid door Dirk De Schutter, in MSI 00.14, org. Krisis.
- 22.30 u **FASSBINDER** Lola (1981), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.

Donderdag 24 maart

- 20.00 u **LITERATUUR** Prof. P. De Wispelaere over literaire kritiek, in 't Stuc (1ste verd.), org. Wel.
- 20.00 u **KONCERT** Markus Passion (Bach) door de vokale en instrumentale ensembles van het Lemmensinstituut o.l.v. Erik Van Nevel, in St. Jan de Doperkerk (Groot Begijnhof), ink. 250/350, org. Lemmensinstituut.
- 20.00 u **VASTENKONFERENTIE** Als het lijden de mens tref, door Jean-Pierre Goelghebuur, in Abdij Keizersberg, ink. 70, org. Keizersberg.
- 20.00 u **FASSBINDER** Ich will doch nur das Ihr mich liebt (1975-76) (Engelse ondertiteling), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.
- 20.30 u **DANS** Stralen, van Rosette de Herdt (Huiswerk-project Stuc), in Stuc, ink. 100/150, org. Stuc.
- 20.30 u **VIDEO** Videovertoning van L'homme blessé (1983) van Patrice Chéreau, in Vaartsstraat 16, ink. gratis, org. Pieter Couterreelstichting.
- 22.00 u **KONCERT** Ludo Marimar met een nieuwe groep, in Belgisch Congo, org. vzw Tempel.
- 22.30 u **FASSBINDER** Die Sehnsucht der Veronika Voss (1981), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.

Vrijdag 25 maart

- 20.00 u **FASSBINDER** Die Sehnsucht der Veronika Voss (1981), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.
- 20.00 u **KONCERT** H-moll Messe (Bach) door de vokale en instrumentale ensembles van het Lemmensinstituut o.l.v. Paul Schollaert, in St. Jan de Doperkerk (Groot Begijnhof), ink. 250/350, org. Lemmensinstituut.
- 22.00 u **KONCERT** Ludo Marimar met een nieuwe groep, in Belgisch Congo, org. vzw Tempel.
- 22.30 u **FASSBINDER** Querelle (1982), in Vlaamse Leergangen, Boekhandelstr. 9, ink. 80/100, org. Stuc/CC/DAF.
- 23.00 u **CAFÉ-CHANTANT** Rhinos (van Syd Barret tot Wipers en van Cut tot Yardbirds), met aansluitend een Fassbinder-fuif, in Stuc, ink. gratis, org. Stuc.

Zaterdag 26 maart

- 09.00 u **STUDIEDAG** Studeren als visueel gehandicapte. Vijf jaar ervaringen van studenten aan de KU Leuven, in L&W, org. Wgrp. gehandicapte studenten/Infovisie.

Woensdag 6 april

- 20.30 u **SAMENKOMST** Briefschrijver van de lokale groep van Amnesty International, in Jan Stasstraat 2, iedereen welkom, org. Amnesty International.

TENTOONSTELLINGEN

- Rogier Van Der Weyden:** imaginair museum, tot 27 maart, van 10.00 tot 17.00 u, in Universiteitshal, Naamestr. 22, ink. gratis.
- Armand Van Dormael:** bronzen en porcelaine beelden, tot 25 april, van 10.00 tot 12.00 en van 14.30 tot 19.00 u, in Faculty Club, Groot Begijnhof.
- Leo Reynders:** Alledaagse tafereelen met akryl en krijt, tot 25 april, in UZ Gasthuisberg, ink. gratis.
- Lieve Van Fraechem en Lieve van Thienen:** Pilari in de bar van het Stuc. Tot einde maart.